

POSTĘPOWANIE ODWÓŁAWCZE

mgr Marta Pratkowiecka

DWUINSTANCYJNOŚĆ POSTĘPOWANIA KARNEGO

- **art. 78 Konstytucji RP:** *Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.*
- **art. 176 ust. 1 Konstytucji RP:** *Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.*
- Cechą polskiego postępowania karnego jest jego **dwuinstancyjność**. Model kontroli orzeczenia wydanego w sprawach karnych przez dwie instancje przewidują zarówno **Kodeks postępowania karnego**, jak i **Konstytucja RP**. Wprowadzając w KPK dwuinstancyjność postępowania sądowego, ustawodawca zrealizował standard, o którym mowa w art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

DWUINSTANCYJNOŚĆ POSTĘPOWANIA KARNEGO

- **Zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego**, mająca podstawę w art. 176 Konstytucji RP, otwiera możliwość kontroli orzeczenia sądu pierwszej instancji przez sąd drugiej instancji na skutek wniesienia środka odwoławczego. Jest ona rozwinięciem i wzmocnieniem konstytucyjnego **prawa do sądu**, a na gruncie prawa międzynarodowego należy **do standardów rzetelnego procesu**. Prawo do odwołania się od orzeczenia sądu pierwszej instancji nie jest co prawda wyrażone wprost w art. 6 EKPC, ale zostało wprowadzone **do zasad Konwencji przez art. 2 VII Protokołu Dodatkowego**, a ponadto jest **wyraźnie przewidziane w art. 14 ust. 5 MPPOiP**.
- **Istotę sądowego postępowania dwuinstancyjnego** określić można jako **gwarancję poddania kontroli instancyjnej rozumowania i rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji** zarówno w zakresie ustaleń faktycznych, jak też zastosowania przepisów prawa materialnego i procesowego, prowadzących do wydania orzeczenia (Paweł Wiliński, *Proces karny w świetle Konstytucji*, Warszawa 2011).

DWUINSTANCYJNOŚĆ POSTĘPOWANIA KARNEGO

Dwie funkcje dwuinstancyjnego postępowania sądowego:

1) system instancyjny daje **stronie** gwarancję, że po wydaniu orzeczenia rozstrzygającego jej sprawę w pierwszej instancji może ona zwrócić się do sądu wyższego rzędu o ponowne rozpoznanie sprawy w celu zbadania prawidłowości tego orzeczenia,

2) system instancyjny powoduje, że **sąd** orzekający w pierwszej instancji musi liczyć się z tym, że wydane przez niego orzeczenie może być zaskarżone do sądu wyższego rzędu, poddane jego kontroli i w jej wyniku następnie uchylone lub zmienione.

DWUINSTANCYJNOŚĆ POSTĘPOWANIA KARNEGO

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego

z dnia 13 lipca 2009 r.

SK 46/08

Postępowanie odwoławcze ma na celu umożliwienie stronie wzruszenia krzywdzącego i zapadłego z naruszeniem prawa rozstrzygnięcia pierwszej instancji. Ma ono również chronić wymiar sprawiedliwości przed mnożeniem zbędnych czynności procesowych i ograniczać przekazywanie spraw do ponownego rozpoznania jedynie do wypadków naprawdę koniecznych.

DWUINSTANCYJNOŚĆ POSTĘPOWANIA KARNEGO

- Na gruncie postępowania karnego zasadę kontroli instancyjnej wyraża art. 425 § 1 k.p.k., wprowadzając dopuszczalność wnoszenia środków odwoławczych od orzeczeń wydanych w pierwszej instancji.
- *Art. 425 § 1 k.p.k.: Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje środek odwoławczy stronom oraz innym osobom wskazanym w przepisach ustawy.*
- **Art. 426 § 1 k.p.k. formułuje zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego**, która oznacza, że od orzeczenia sądu odwoławczego wydanego po rozpoznaniu środka odwoławczego nie przysługuje już dalszy środek odwoławczy do wyższej instancji.
- *Art. 426 § 1 k.p.k.: Od orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że ustawa stanowi inaczej.*

ŚRODKI ZASKARŻENIA

ŚRODKI ZASKARŻENIA

- Środki zaskarżenia to wszelkie przewidziane w prawie karnym procesowym środki prawne, za pomocą których podmiot niezadowolony z rozstrzygnięcia może dążyć do jego zmiany lub uchylecia.
- Ściślej ujmując, są to środki prawne, za pomocą których podmiot mający w tym interes prawny ma możliwość wzruszenia zapadłej decyzji procesowej poprzez poddanej jej kontroli innego organu procesowego lub żądać kontroli innej niebędącej decyzją czynności procesowej.
- Wszystkie przewidziane w danym postępowaniu środki zaskarżenia tworzą określony zbiór, nazywany **systemem środków zaskarżenia**. Na gruncie postępowania karnego system środków zaskarżenia tworzą **zwyczajne i nadzwyczajne środki**.

ŚRODKI ZASKARŻENIA

Zwyczajne środki zaskarżenia	Nadzwyczajne środki zaskarżenia
<p>1) środki odwoławcze:</p> <ul style="list-style-type: none">- apelacja- zażalenie <p>2) inne zwyczajne środki zaskarżenia:</p> <ul style="list-style-type: none">- sprzeciw- <i>quasi</i>-sprzeciw- inne (art. 373 kp.k., art. 9 § 2 k.p.k.)	<ul style="list-style-type: none">1) kasacja2) wniosek o wznowienie postępowania3) skarga na wyrok sądu odwoławczego

ŚRODKI ZASKARŻENIA

- Zwyczajne środki zaskarżenia przewidziane są do kontroli nieprawomocnych orzeczeń (postanowień i wyroków), niektórych zarządzeń, a nawet czynności niebędących decyzjami procesowymi. Ich celem jest uchylene albo pozbawienie mocy prawnej danej czynności procesowej lub faktycznej. Ustawodawca przewiduje, że mogą z nich korzystać strony procesowe, a także inni uczestnicy procesu niemający statusu strony procesowej.

ŚRODKI ODWOŁAWCZE

- Do grupy środków odwoławczych należą apelacja od nieprawomocnych wyroków i zażalenie na nieprawomocne postanowienia, zarządzenia oraz niektóre czynności procesowe, a także na zaniechanie czynności (por. art. 467 § 1 k.p.k.).

ŚRODKI ODWOŁAWCZE

- Środek odwoławczy służy od orzeczeń nieprawomocnych wydanych przez I instancję. Pojęcie prawomocności orzeczenia obejmuje dwa aspekty: materialny i formalny.
- Prawomocność w aspekcie materialnym stwierdza stan rzecz osądzonej (*res iudicata*), co powoduje zakaz ponownego orzekania o tym samym (*ne bis in idem*) przy tożsamości czynu i osoby.
- Prawomocność w sensie formalnym oznacza natomiast, że orzeczenie nie może być zaskarżone w drodze zwyczajnych środków odwoławczych. Może to być spowodowane np. upływem terminu zawitego przewidzianego w ustawie do złożenia środka odwoławczego albo wydaniem orzeczenia przez instancję odwoławczą utrzymującego w mocy orzeczenie I instancji.

ŚRODKI ODWOŁAWCZE

- **UWAGA!** Cechy środków odwoławczych:
 - dewolutywność
 - suspensywność
 - skargowość
 - zakaz *reformationis in peius*

ŚRODKI ODWOŁAWCZE

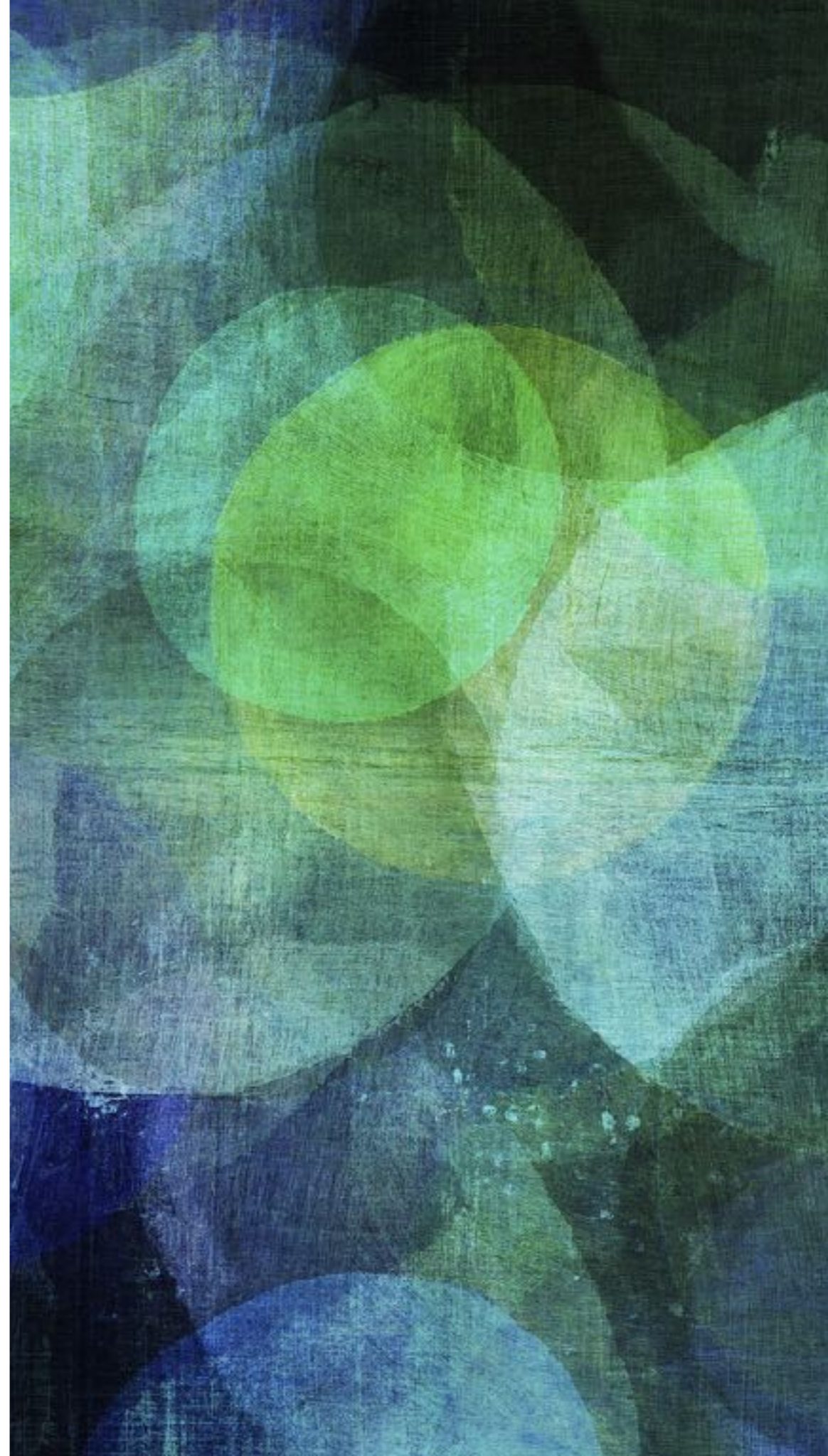
- **dewolutywność** - polega na przeniesieniu sprawy do rozpoznania do drugiej instancji, powołanej do kontroli wyroku i postępowania pierwszoinstancyjnego
- **suspensywność** - wyraża się we wstrzymaniu wykonania zaskarżonej decyzji w konsekwencji wniesienia środka odwoławczego
- **skargowość** - inaczej wnioskowość, oznaczająca, że bez wniesienia danego środka nie jest możliwe uruchomienie kontroli instancyjnej
- **zakaz *reformationis in peius*** - zakaz pogarszania sytuacji prawnej skarżącego przez organ drugiej instancji wskutek wniesienia środka odwoławczego tylko na jego korzyść

ŚRODKI ODWOŁAWCZE

- Dewolutywność i suspensywność mają nieco inne natężenie w zależności od rodzaju środka odwoławczego. Apelacja od wyroku sądu karnego jest bowiem środkiem o bezwzględnej dewolutywności i suspensywności. Oznacza to, że wniesienie apelacji zawsze przenosi sprawę do rozpoznania do drugiej instancji, powołanej do kontroli wyroku i postępowania pierwszoinstancyjnego. Suspensywność, także bezwzględna, oznacza, że wniesienie apelacji wstrzymuje wykonanie i uprawomocnienie się zaskarżonego za jej pomocą wyroku.
- Dla odmiany zażalenie cechuje się względną dewolutywnością i względną suspensywnością. Oznacza to, że wniesienie zażalenia nie zawsze przenosi sprawę do rozpoznania do drugiej instancji i nie zawsze wstrzymuje wykonanie zaskarżonego orzeczenia.

**KIERUNEK
ŚRODKA
ODWOŁAWCZEGO,
GRAVAMEN**

art. 425 § 3 i 4 k.p.k.

KIERUNEK ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- Kierunek środka odwoławczego to stosunek środka odwoławczego do interesów prawnych oskarżonego. Może on być więc wniesiony na korzyść lub na niekorzyść oskarżonego. Kierunek środka odwoławczego należy ustalić z punktu widzenia tzw. *gravamen* skarżącego, określonego przez przepis art. 425 § 3 i 4 k.p.k. który zastrzega, że **odwołujący się** – poza oskarżycielem publicznym – może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia (zawarte w orzeczeniu bądź zarządzeniu) lub ustalenia (zawarte w uzasadnieniu), **naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom**.
- Brak *gravamen* odbiera stronie legitymację do wniesienia środka odwoławczego i tym samym środek ten nie powinien zostać przyjęty, gdyż pochodzi od osoby nieuprawnionej —> art. 429 § 1 k.p.k.

gravamen (łac. uciążliwość) - pojęciem tym określa się interes prawny podmiotu w zaskarżeniu rozstrzygnięcia

KIERUNEK ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

Postanowienie

Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 23 lutego 2000 r.

II Akz 59/00

Brak *gravamen*, polegającego na naruszeniu praw lub prawnych interesów skarżącego odbiera mu legitymację do wniesienia środka odwoławczego. Jeśli środek odwoławczy pochodzi od osoby nieuprawnionej, zgodnie z art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. sąd odwoławczy pozostawia go bez rozpoznania.

Art. 429 k.p.k.

§ 1. Prezes sądu pierwszej instancji odmawia przyjęcia środka odwoławczego, jeżeli wniesiony został *po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy*.

§ 2. Na zarządzenie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego na podstawie § 1 lub art. 120 § 2 przysługuje *zażalenie*.

Art. 430 k.p.k.

§ 1. Sąd odwoławczy pozostawia bez rozpoznania przyjęty środek odwoławczy, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 429 § 1 albo jeżeli przyjęcie tego środka nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu.

§ 2. Na postanowienie przysługuje *zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego, chyba że zostało wydane przez Sąd Najwyższy*.

KIERUNEK ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- Tylko oskarżyciel publiczny, jako reprezentant interesu publicznego, uprawniony jest do wniesienia środka odwoławczego zarówno na niekorzyść, jak i na korzyść oskarżonego. Może on również wnieść środek odwoławczy dwukierunkowo, zaskarżając orzeczenie w części na korzyść, a w części na niekorzyść oskarżonego.
- Pozostałe podmioty mające prawo do zaskarżania orzeczenia mogą złożyć środek odwoławczy tylko zgodnie z wykonywaną przez nie funkcją procesową. Zatem oskarżony, jego obrońca i przedstawiciel ustawowy mogą wnieść środek odwoławczy wyłącznie na korzyść oskarżonego, natomiast oskarżyciel posiłkowy oraz prywatny - jedynie na jego niekorzyść. Kierunek zaskarżenia wynika więc z ról procesowych tych uczestników postępowania, dlatego nie musi być wskazywany w środku odwoławczym. Z kolei oskarżyciel publiczny, skoro ma prawo zaskarżyć orzeczenie w jednym i w drugim kierunku, powinien określić kierunek zaskarżenia. Ustawodawca nie wprowadza jednak takiego obowiązku, dlatego należy uznać, że skarga sporządzona przez oskarżyciela publicznego niezawierająca formuły wskazującej jej kierunek nie jest dotknięta brakiem formalnym, o którym mowa w art. 120 k.p.k. Kierunek zaskarżenia, jako byt ściśle związany z intencjami autora skargi, zawarty jest bowiem w każdym środku odwoławczym i wynika z analizy podniesionych w nim zarzutów.

ZAKAZ REFORMATIONIS IN PEIUS

art. 434 , art. 443 k.p.k.

ZAKAZ REFORMATIONIS IN PEIUS

- Kierunek środka odwoławczego na korzyść oskarżonego wiąże się z zakazem *reformationis in peius*, który *a contrario* wynika z art. 434 § 1 k.p.k.
- W wypadku wniesienia środka odwoławczego na korzyść oskarżonego, sąd drugiej instancji nie może orzec na jego niekorzyść, poza wyjątkiem wskazanym w art. 434 § 4 k.p.k. Przepis art. 434 § 1 k.p.k., wprowadzając tzw. **bezpośredni zakaz *reformationis in peius***, wyklucza więc przełamywanie kierunku środka odwoławczego w sytuacji, gdy został on wniesiony na korzyść oskarżonego.

ZAKAZ REFORMATIONIS IN PEIUS

- Nazwa *reformatio in peius* została zaczerpnięta z języka łacińskiego i oznacza zmianę lub przekształcenie na gorsze.
- Kodeks postępowania karnego statuuje zakaz *reformationis in peius* w dwóch postaciach:
 1. jako **zakaz bezpośredni**, adresowany do sądu odwoławczego (art. 434 § 1 k.p.k.) - sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, i tylko w granicach zaskarżenia
 2. jako **zakaz pośredni**, obowiązujący w postępowaniu ponownym, w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (art. 443 k.p.k.) - oznacza, że sąd, który rozpoznaje sprawę po jej uchyleniu, na skutek środka odwoławczego wniesionego na korzyść oskarżonego, nie może wydać orzeczenia surowszego względem tego, które zapadło uprzednio.

ZAKAZ REFORMATIONIS IN PEIUS

► art. 434 k.p.k. - bezpośredni zakaz *reformationis in peius*

§ 1. Sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego jedynie:

1) wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, oraz

2) w granicach zaskarżenia, chyba że ustawa nakazuje wydanie orzeczenia niezależnie od granic zaskarżenia, oraz

3) w razie stwierdzenia uchybień podniesionych w środku odwoławczym, chyba że środek odwoławczy nie pochodzi od oskarżyciela publicznego lub pełnomocnika i nie podniesiono w nim zarzutów albo ustawa nakazuje wydanie orzeczenia niezależnie od podniesionych zarzutów.

§ 2. Środek odwoławczy wniesiony na niekorzyść oskarżonego może spowodować orzeczenie także na korzyść oskarżonego, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 440 lub art. 455.

§ 3. (uchylony)

§ 4. W przypadku skazania z zastosowaniem art. 60 § 3 lub 4 Kodeksu karnego lub art. 36 § 3 Kodeksu karnego skarbowego sąd odwoławczy **może orzec na niekorzyść oskarżonego**, i to niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, także wówczas, jeżeli środek odwoławczy wniesiono wyłącznie na korzyść oskarżonego, który po wydaniu wyroku odwołał lub w istotny sposób zmienił swoje wyjaśnienia lub zeznania. Nie dotyczy to jednak przypadku zasadnego podniesienia zarzutu obrazy prawa materialnego lub stwierdzenia przez sąd odwoławczy okoliczności uzasadniających uchylenie orzeczenia, określonych w art. 439 § 1.

§ 5. (uchylony)

► art. 443 k.p.k. - pośredni zakaz *reformationis in peius*

W razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wolno w dalszym postępowaniu wydać orzeczenie surowsze niż uchylone tylko wtedy, gdy orzeczenie to było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego albo na korzyść oskarżonego w warunkach określonych w art. 434 § 4. Nie dotyczy to orzekania o środkach zabezpieczających wymienionych w art. 93a § 1 Kodeksu karnego.

ZAKAZ REFORMATIONIS IN PEIUS

- Gwarancyjny charakter zakazu polega na zabezpieczeniu swobody zaskarżania orzeczeń przez oskarżonego poprzez zapewnienie mu warunków do powzięcia nieskrępowanej decyzji woli co do poddania orzeczenia kontroli instancyjnej. Z tego względu zakaz *reformationis in peius* jest jednym z niezwykle istotnych elementów prawa oskarżonego do obrony. Bez tej gwarancji prawo do odwołania byłoby iluzoryczne w związku z obawą oskarżonego co do możliwości zmiany wydanego w I instancji orzeczenia w kierunku pogarszającym jego sytuację prawną. W zakazie takiej zmiany wyraża się aksjologia instytucji i jej podstawowa wartość prawna i pozaprawna.

ZAKAZ REFORMATIONIS IN PEIUS

- Warunkiem działania tego zakazu jest zaskarżenie orzeczenia **wyłącznie na korzyść oskarżonego**. Zakaz *reformationis in peius* oznacza zatem generalny zakaz pogarszania (zmiany na gorsze) sytuacji prawnej oskarżonego, gdy wniesiono **jedynie środek odwoławczy na jego korzyść**.
- Zakaz ten z natury rzeczy nie ma charakteru absolutnego i podlega automatycznemu wyłączeniu w sytuacji, gdy **jednocześnie wniesiono środek odwoławczy na niekorzyść oskarżonego**. Co więcej, podstawowym warunkiem obowiązywania zakazu *reformationis in peius* jest właśnie brak wniesienia środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego.

ZAKAZ REFORMATIONIS IN PEIUS

- Pojęcie „niekorzyść” obejmuje nie tylko stosowanie prawa, ale odnosi się **również do ustaleń faktycznych.**
- Zakaz *reformationis in peius* obejmuje także ustalenia faktyczne. Nie może więc sąd odwoławczy, w przypadku braku środka odwoławczego wniesionego na niekorzyść oskarżonego, dokonać zmiany wyroku przez wprowadzenie do niego nowych, niekorzystnych dla oskarżonego ustaleń.

ZAKAZ REFORMATIONIS IN PEIUS

Wyrok Sądu Najwyższego
z dnia 15 marca 2017 r.
II KK 10/17

Przepis art. 434 § 1 k.p.k. zawiera m.in. bezpośredni zakaz *reformationis in peius*. Oznacza on, że w braku środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego jego sytuacja w postępowaniu odwoławczym nie może ulec pogorszeniu w żadnym punkcie. Odnosi się to do odpowiedzialności karnej oskarżonego za zarzucany mu czyn, a zwłaszcza jego kwalifikacji prawnej, ustaleń faktycznych w zakresie sprawstwa, wymiaru kary, środków karnych i innych rozstrzygnięć. Zakaz ten nakłada na sąd odwoławczy obowiązek powstrzymywania się od dokonywania posunięć - w tym również w sferze ustaleń faktycznych - powodujących, a nawet mogących powodować negatywne skutki w sytuacji prawnej oskarżonego.

sąd I instancji - wyrok - kara dwóch lat pozbawienia wolności

apelacja wyłącznie w kierunku na korzyść oskarżonego

sąd II instancji - wyrok - uchylenie wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponowego rozponania

sąd I instancji - wyrok uniewinniający

apelacja w kierunku na niekorzyść oskarżonego

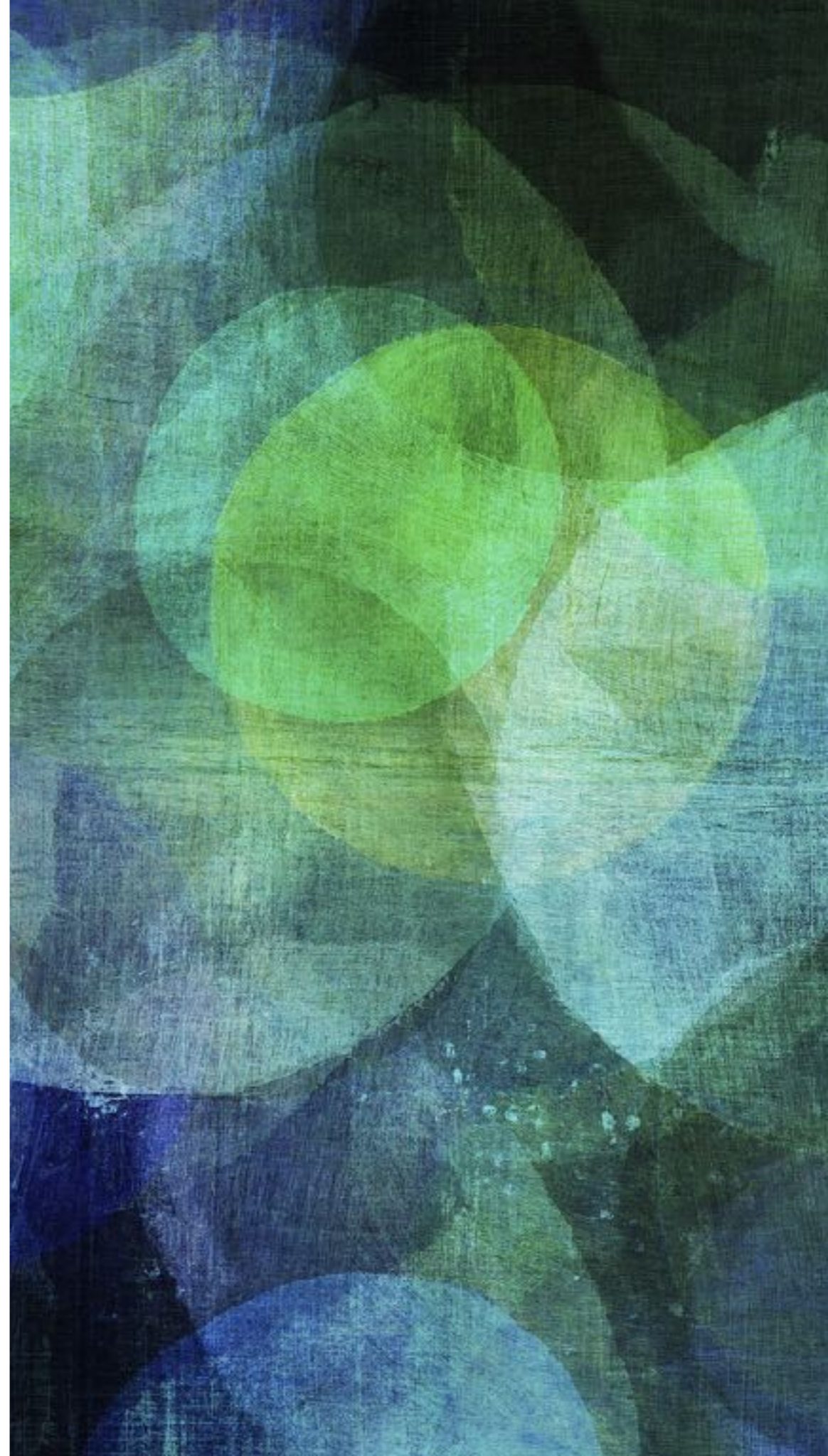
sąd II instancji - wyrok - uchylenie wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponowego rozponania

sąd I instancji - jaki wyrok?

ZAKRES ZASKARŻENIA

art. 425 § 2, art. 447 k.p.k.

ZAKRES ZASKARŻENIA

- W środku odwoławczym należy zawsze określić zakres zaskarżenia, czyli wskazać te składniki orzeczenia, przeciwko którym środek odwoławczy jest skierowany. Zgodnie z art. 425 § 2 k.p.k. zakres zaskarżenia może obejmować zaskarżenie orzeczenia w całości, tj. wszystkich rozstrzygnięć lub zaskarżenie w części albo zaskarżenie braku określonego rozstrzygnięcia, a także zaskarżenie samego uzasadnienia.

ZAKRES ZASKARŻENIA

art. 425 § 2 k.p k. Orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części. Można także zaskarżyć brak określonego rozstrzygnięcia. Przedmiotem zaskarżenia może być również samo uzasadnienie orzeczenia.

zakres zaskarżenia - wyznacza obszar,
w jakim zaskarżono dane orzeczenie

ZAKRES ZASKARŻENIA

- Zaskarżenie orzeczenia w części, tj. tylko niektórych rozstrzygnięć może dotyczyć ograniczenia podmiotowego lub przedmiotowego albo braku określonego rozstrzygnięcia.
- **Ograniczenie podmiotowe** dotyczy sytuacji, gdy orzeczenie odnosi się do więcej niż jednego oskarżonego a zaskarżono je nie co do wszystkich współoskarżonych.
- **Ograniczenie przedmiotowe** występuje, jeżeli zaskarżenie dotyczy nie wszystkich czynów jednego oskarżonego zawartych w orzeczeniu albo jeżeli zaskarżono wyrok tylko w części dotyczącej kary lub innych konsekwencji prawnych za jeden czyn oskarżonego. **Zaskarżenie wyroku jedynie w odniesieniu do niektórych rozstrzygnięć powoduje, że pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w tym orzeczeniu stają się prawomocne z chwilą upływu terminu do wniesienia środka odwoławczego.**

DOMNIEMANIE ROZSZERZONEGO ZAKRESU ZASKARŻENIA

➤ domniemanie dotyczy apelacji!

➤ Art. 447 § 1, 2 i 3 k.p.k.

§ 1. Apelację co do winy uważa się za zwróconą przeciwko całości wyroku.

§ 2. Apelację co do kary uważa się za zwróconą przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych.

§ 3. Apelację co do środka karnego, środka kompensacyjnego albo przepadku uważa się za zwróconą odpowiednio przeciwko całości rozstrzygnięcia o środkach karnych albo o środkach kompensacyjnych albo o przepadku.

DOMNIEMANIE ROZSZERZONEGO ZAKRESU ZASKARŻENIA

- Na podstawie uregulowania z art. 447 § 1, 2 i 3 zakres zaskarżenia ulega ex lege modyfikacji i ostatecznie decyduje o nim żądanie zawarte w skardze odwoławczej, czyli to, czego domaga się skarżący, oraz treść art. 447 § 1, 2 i 3 k.p.k. (tzw. rozszerzony zakres zaskarżenia). *Ratio legis* omawianych domniemań sprowadza się do utrzymania spójności poszczególnych rozstrzygnięć zawartych w wyroku i wynika z konieczności zapewnienia sądowi drugiej instancji możliwości dokonania kontroli zaskarżonego wyroku w takim zakresie, jaki gwarantuje prawidłowe orzekanie. Dariusz Świecki wskazuje, że zakwestionowanie rozstrzygnięcia o winie musi skutkować przeprowadzeniem kontroli odwoławczej wszystkich rozstrzygnięć z winą związanych, gdyż przypisanie winy warunkuje poniesienie określonych konsekwencji prawnych. Natomiast kwestionowanie rozstrzygnięcia o karze rodzi obowiązek skontrolowania także orzeczenia o środkach karnych pod kątem współmierności zastosowanej represji karnej.

DOMNIEMANIE ROZSZERZONEGO ZAKRESU ZASKARŻENIA

Domniemania z art. 447 k.p.k. modyfikują zakres zaskarżenia wyroku i tym samym rozszerzają granice rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy.

TREŚĆ ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

art. 427 k.p.k.

TREŚĆ ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

► Art. 427 k.p.k.

§ 1. *Odwołujący się powinien wskazać zaskarżone rozstrzygnięcie lub ustalenie, a także podać, czego się domaga.*

§ 2. *Jeżeli środek odwoławczy pochodzi od oskarżyciela publicznego, obrońcy lub pełnomocnika, powinien ponadto zawierać wskazanie zarzutów stawianych rozstrzygnięciu oraz uzasadnienie.*

§ 3. *Odwołujący się może również wskazać nowe fakty lub dowody, jeżeli nie mógł powołać ich w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji.*

§ 4. *(uchylony)*

§ 5. *(uchylony)*

TREŚĆ ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- Oprócz ogólnych warunków, jakie spełniać musi środek odwoławczy jako pismo procesowe, musi on odpowiadać również szczególnym wymaganiom, przewidzianym dla tego rodzaju oświadczenia woli w art. 427 § 1 k.p.k. Wymagania te ustawa różnicuje w zależności od tego, kto jest autorem pisma (skarżącym), tzw. podmiot fachowy (profesjonalny), czy też nie. Podmiotami profesjonalnymi są: oskarżyciel publiczny, obrońca i pełnomocnik (art. 427 § 2 k.p.k.).
- Zważywszy na możliwości orzekania przez organ odwoławczy oraz treść zaskarżonego orzeczenia, skarżący może domagać się zmiany lub uchylenia orzeczenia. W przypadku takich wniosków odwoławczych powinno nastąpić dalsze sprecyzowanie, jakiego skarżący domaga się tzw. rozstrzygnięcia następczego.
- Wniosków sformułowane w środku odwoławczym same w sobie nie określają granic środka, zatem nie limitują orzekania sądu odwoławczego i nie wiążą sądu w tym sensie, że nie ograniczają możliwości jego orzekania jedynie do sposobów podanych w tych wnioskach.

TREŚĆ ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- Określenie czego odwołujący się domaga to tzw. wnioski środka odwoławczego. Sąd odwoławczy nie jest związany wnioskiem odwoławczym, gdyż rodzaje rozstrzygnięć sądu II instancji i podstawy ich wydania określa ustawa (art. 437 § 1 i 2 k.p.k.).
- Wszystkie sformułowane w środku odwoławczym wnioski sąd odwoławczy jest obowiązany rozważyć (art. 433 § 2 k.p.k.).
- **!!!** Jeżeli środek odwoławczy pochodzi od podmiotu tzw. kwalifikowanego, tj. oskarżyciela publicznego, obrońcy lub pełnomocnika, powinien ponadto zawierać wskazanie zarzutów stawianych rozstrzygnięciu oraz uzasadnienie (art. 427 § 2 k.p.k.). Zarzut odwoławczy to twierdzenie skarżącego o zaistniałym uchybieniu. Uzasadnienie powinno zawierać argumenty ściśle związane z podnoszonymi zarzutami z art. 438 lub 439 k.p.k.

TREŚĆ ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

wniosek odwoławczy - żądanie strony zawarte w środku odwoławczym wskazujące, jakie orzeczenia strona domaga się od sądu odwoławczego

zarzut odwoławczy - wskazanie konkretnych uchybień popełnionych przy wydaniu orzeczenia

TREŚĆ ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- W art. 427 § 2 k.p.k. ustawodawca nałożył na podmioty kwalifikowane obowiązek wskazania zarzutów stawianych rozstrzygnięciu. Nie sprecyzował jednak natury (istoty) tych zarzutów ani też nie wskazał przesłanek (podstaw) formułowania zarzutów. Zarzuty odwoławcze to twierdzenia skarżącego o uchybieniach popełnionych przez sąd I instancji. Jednakże przy dokonywaniu kontroli odwoławczej decydujące znaczenie ma to, czy uchybienie podniesione w środku odwoławczym rzeczywiście zaistniało, a nie jak zostało nazwane.
- Kiedy mowa o zarzutach, należy mieć na względzie przepisy art. 438 i 439 § 1 k.p.k. określające tzw. względne i bezwzględne podstawy (przyczyny) odwoławcze. To właśnie z powołaniem się na te powody formułuje się zarzuty odwoławcze, czyli wskazuje, które z przyczyn mają w danym wypadku zastosowanie.

TREŚĆ ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- Nałożony na odwołującego się w art. 427 § 2 k.p.k. obowiązek sformułowania zarzutów odwoławczych w przypadku wniesienia środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego trzeba odczytać w powiązaniu z art. 434 § 1 pkt 3 k.p.k. Wówczas należy stwierdzić, że odwołujący się we własnym interesie procesowym powinien w środku odwoławczym podnieść wszystkie zaistniałe w sprawie uchybienia (zarzuty), gdyż po upływie terminu do jego złożenia nie może ich uzupełnić (rozszerzyć), a ponadto sąd odwoławczy jest związany zarzutami odwoławczymi.

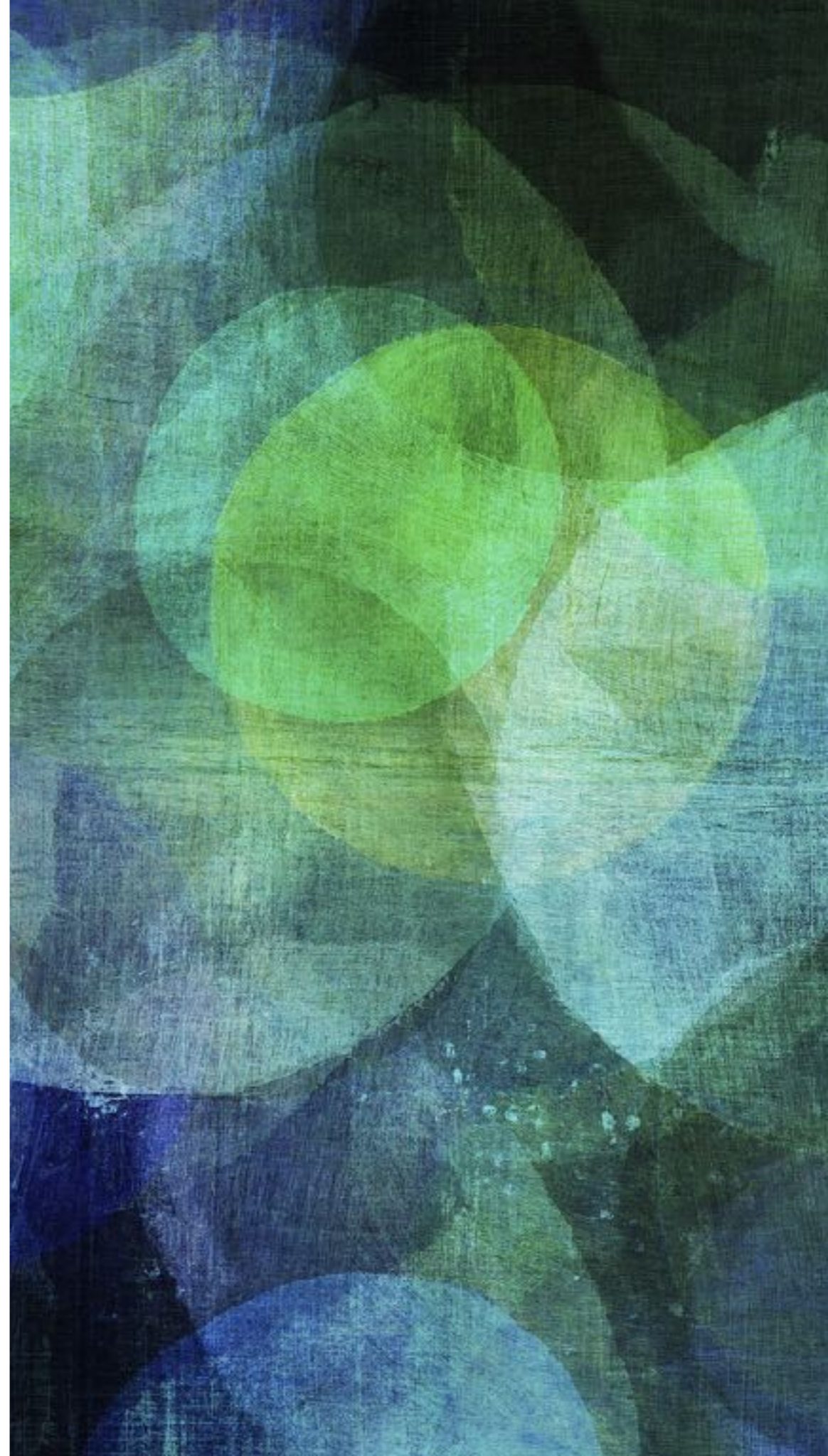
PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

Przyczyny odwoławcze - określają uchybienie, którego stwierdzenie przez organ odwoławczy powoduje określone konsekwencje procesowe w stosunku do zaskarżonego orzeczenia.

Przyczyny (podstawy) odwoławcze to uchybienia, które mogą stać się powodem uchylenia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia. Uchybienia te to wady samego orzeczenia, bądź też postępowania, w którym orzeczenie to zostało wydane.

WZGLEDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

art. 438 k.p.k.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- **Względne przyczyny odwoławcze** to takie uchybienia, które stwierdzone przez organ odwoławczy powodują **zmianę** zaskarżonego orzeczenia lub w niektórych przypadkach jego **uchylenie** i które mogły mieć wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- *Art. 438 k.p.k. Orzeczenie ulega uchyleniu lub zmianie w razie stwierdzenia:*
 - 1) *obrazy przepisów prawa materialnego;*
 - 2) *obrazy przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia;*
 - 3) *błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia;*
 - 4) *rażącej niewspółmierności kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka.*

- **Przyczyny odwoławcze należące do kategorii tzw. względnych podstaw odwoławczych są rozpoznawane w ramach granic zaskarżenia wskazanych w środku odwoławczym i podniesionych w nim zarzutów. W razie stwierdzenia przez sąd odwoławczy wskazanych w przepisie art. 438 k.p.k. naruszeń prawa zobligowany jest zaskarżone orzeczenie uchylić lub zmienić.**

- **Względne przyczyny odwoławcze są podstawą do budowania zarzutów odwoławczych.**

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- Ustawodawca uznał, że stwierdzona obraza przepisów prawa materialnego (art. 438 pkt 1 k.p.k.) stanowi uchybienie, które z istoty swojej ma wpływ na treść orzeczenia. Nie wskazano, więc w przepisie, że sąd musi dodatkowo oceniać czy wpływ ten naruszenie prawa materialnego wywarło, aby takie uchybienie stanowiło przyczynę odwoławczą.
- Obraza przepisów prawa materialnego to **błędne zakwalifikowanie** czynu oskarżonego, **skazanie oskarżonego pomimo braku znamion przestępstwa** w czynie oskarżonego albo **uniewinnienie pomimo istnienia znamion przestępstwa**. Jest to również wymierzenie kary lub środka karnego powyżej górnego albo poniżej dolnego jej ustawowego zagrożenia, albo kary lub środka karnego nieprzewidzianej za dany czyn. Obraza prawa materialnego to również niezastosowanie innych środków reakcji prawnej, np. środków kompensacyjnych wbrew ustawowemu nakazowi lub zastosowanie pomimo istniejącego zakazu.
- Sąd Najwyższy podkreślał wielokrotnie w swoich orzeczeniach, że obraza prawa materialnego ma miejsce wówczas, gdy stan faktyczny został w orzeczeniu ustalony prawidłowo, a nie zastosowano do niego właściwego przepisu prawa materialnego, bądź gdy nie zastosowano określonego przepisu w sytuacji, gdy jego zastosowanie było obowiązkowe. Natomiast nie zachodzi taka obraza, kiedy wadliwość zaskarżonego orzeczenia jest wynikiem błędnych ustaleń przyjętych za jego podstawę lub naruszenia przepisów prawa procesowego.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

Postanowienie Sądu Najwyższego
z dnia 9 stycznia 2002 r.
V KKN 319/99

O obrazie prawa materialnego można mówić jedynie wtedy, gdy do prawidłowo ustalonego stanu faktycznego sąd wadliwie zastosował normę prawną lub bezzasadnie jej nie zastosował. Natomiast jeżeli zarzucona wadliwość zaskarżonego orzeczenia w istocie dotyczy przyjęcia za jego podstawę błędnych ustaleń, to ocenie instancyjnej podlega trafność ustaleń faktycznych, a nie obraza przepisów prawa materialnego.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2017 r. IV KK 430/16

Obraza prawa materialnego ma miejsce wtedy, gdy stan faktyczny został w orzeczeniu prawidłowo ustalony, a nie zastosowano do niego właściwego przepisu prawa materialnego, a także w sytuacji niezastosowania określonego przepisu, gdy jego zastosowanie było obowiązkowe. Natomiast nie zachodzi taka obraza, kiedy wadliwość zaskarżonego orzeczenia jest wynikiem błędnych ustaleń przyjętych za jego podstawę lub naruszenia przepisów prawa procesowego.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- Zarzut obrazy prawa materialnego może być skutecznie podnoszony tylko wtedy, gdy nie kwestionuje się ustaleń faktycznych, które z kolei dokonywane są na podstawie oceny dowodów, a więc i ona nie może być wówczas kwestionowana.
- Podstawą zarzutu obrazy prawa materialnego może być tylko przepis obligatoryjnego stosowania, a istota tego zarzutu sprowadza się do wykazania, że sąd nie zastosował tego przepisu pomimo dokonania ustaleń stanowiących podstawę przewidzianego nim nakazu lub zakazu.
- Nie stanowi obrazy prawa materialnego nieskorzystanie przez sąd z przysługujących mu możliwości określonego rozstrzygnięcia, a więc i wtedy, gdy nie skorzystał on z jedynie fakultatywnie przewidzianych rozstrzygnięć.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- Przykład zarzutu:
- *„Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. zaskarżonemu wyrokowi zarzucam obrazę przepisów prawa materialnego (art. 438 pkt 1 k.p.k.) tj. art. 60 § 3 k.k. poprzez jego niezastosowanie wobec oskarżonego, w sytuacji gdy oskarżony składając wyjaśnienia na etapie postępowania przygotowawczego ujawnił wszystkie informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz istotne okoliczności jego popełnienia, a zatem spełnił wszystkie wymogi określone w tym przepisie i obligujące sąd do zastosowania wobec niego nadzwyczajnego złagodzenia kary.”*

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- **Obraza przepisów postępowania** (*error in procedendo*) tylko wtedy stanowi uchybienie, jeżeli mogła mieć wpływ na treść orzeczenia (art. 438 pkt 2 k.p.k.). Sąd odwoławczy rozważając więc zasadność tego zarzutu ocenia czy nastąpiło naruszenie przepisów prawa procesowego oraz ocenia koniunkcyjnie możliwość wpływu tego naruszenia na treść orzeczenia (wpływ hipotetyczny).
- **Obraza przepisów prawa procesowego** stanowiąca względną przyczynę odwoławczą może dotyczyć: **działania pomimo zakazu** (*error in faciendo*) np. przesłuchanie jako świadka duchownego co do faktów, o których dowiedział się przy spowiedzi (art. 178 pkt 2 k.p.k.); **zaniechania stosowania przepisu pomimo nakazu** (*error in omittendo*) np. nie wezwanie tłumacza przy przesłuchaniu osoby nie władającej językiem polskim (art. 204 § 1 pkt 2), brak pouczenia świadka o prawie do odmowy zeznań (art. 191 § 2 k.p.k.) albo **błędu co do orzekania** (*error in iudicando*), np. gdy wyrok został oparty na okolicznościach nieujawnionych w toku rozprawy głównej (art. 410 k.p.k.) albo gdy ujawnione na rozprawie dowody zostały błędnie ocenione (art. 7 k.p.k.).

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

► Przykład zarzutu:

„Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. zaskarżonemu wyrokowi zarzucam obrazę przepisów postępowania, która miała istotny wpływ na treść orzeczenia (art. 438 pkt 2 k.p.k.), tj. art. 191 § 2 k.p.k. poprzez zaniechanie uprzedzenia świadka Jana Kowalskiego o treści art. 182 § 1 k.p.k. w sytuacji, gdy świadek ten był osobą najbliższą dla oskarżonego w rozumieniu art. 115 § 11 k.k. i przysługiwało mu prawo odmowy złożenia zeznań”

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- Zgodnie z art. 438 pkt 3 k.p.k. zaskarżone orzeczenie podlega uchyleniu lub zmianie w razie stwierdzenia błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mogły one mieć wpływ na treść tego orzeczenia.
- W treści tej przyczyny odwoławczej mieszczą się wszelkie nieprawidłowości w zakresie zrekonstruowanego stanu faktycznego.
- Uchybienie to może być efektem pominięcia faktów lub źródeł dowodowych o istotnym znaczeniu, oparciu się na faktach niepotwierdzonych zebrany materiał dowodowy bądź ustalonych w lekceważeniu dla przyjętych reguł oceny dowodów.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 24 września 2015 r.

II AKa 188/15

Zarzut błędu w ustaleniach faktycznych nie może sprowadzać się do samej polemiki z ustaleniami sądu *a quo* wyrażonymi w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia, lecz musi zmierzać do wykazania jakich konkretnie uchybień w zakresie logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego dopuścił się sąd w ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego. Sama możliwość przeciwstawienia ustaleniom sądu orzekającego odmiennego poglądu w kwestii ustaleń faktycznych, opartego nie na innych dowodach od tych, na których oparł się sąd pierwszej instancji nie może prowadzić do wniosku o popełnieniu przez ten sąd błędu w ustaleniach faktycznych. Istota zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych nie może opierać się na odmiennej ocenie materiału dowodowego, innymi słowy mówiąc na forsowaniu własnego poglądu strony na tę kwestię. Stawiając tego rodzaju zarzut należy wskazać, jakich uchybień w świetle zgodności (lub niezgodności) z treścią dowodu, zasad logiki (błądność rozumowania i wnioskowania) czy sprzeczności (bądź nie) z doświadczeniem życiowym lub wskazaniem wiedzy dopuścił się w dokonanej przez siebie ocenie dowodów sąd pierwszej instancji.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

► Przykład zarzutu:

„Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. zaskarżonemu wyrokowi zarzucam błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na treść tego orzeczenia (art. 438 pkt 3 k.p.k.) poprzez bezpodstawne przyjęcie, że oskarżony Piotr Nowak nie działał z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia pokrzywdzonego i że celem jego działania było jedynie pobicie pokrzywdzonego, podczas gdy z zebranych w sprawie dowodów i ujawnionych okoliczności, a w szczególności ze sposobu zadawania ciosów przez oskarżonego, ich ilości i miejsc na ciele pokrzywdzonego, w które były zadawane, opinii sądowo - lekarskiej oraz zeznań świadków Hanny Ptak i Krzysztofa Zielińskiego wynika, że oskarżony działał z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia pokrzywdzonego, co w konsekwencji doprowadziło do błędnej kwalifikacji czynu z art. 156 § 3 k.k. zamiast z art. 148 § 1 k.k. i orzeczenie wobec oskarżonego zbyt łagodnej kary.”

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- **Rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka (art. 438 pkt 4 k.p.k.)** odnosi się do orzeczenia kary, środka karnego lub nawiązki w wymiarze niewspółmiernym do okoliczności, które zgodnie z przepisami karnomaterialnymi sąd ma mieć na uwadze określając wymiar kary.
- **Zarzut rażącej niewspółmierności jest zasadny wtedy, gdy kara, środek karny lub nawiązka wprawdzie mieści się w granicach ustawowego zagrożenia, ale nie uwzględnia w sposób właściwy okoliczności dotyczących sądowego ich wymiaru (art. 53 – 56 k.k.).** Zarzut ten może dotyczyć wyboru rodzaju kary, środka karnego, nawiązki lub innego środka albo ich wysokości, czy też niezastosowania np. instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary.

WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2017 r. V KK 385/16

Zarzut rażącej niewspółmierności kary jest zasadny wtedy, gdy kara wprawdzie mieści się w granicach ustawowego zagrożenia, ale nie uwzględnia w sposób właściwy okoliczności dotyczących sądowego wymiaru kary. (...) Niewspółmierność kary to pojęcie ocenne. Ponieważ w treści art. 438 pkt 4 k.p.k. mowa jest o niewspółmierności rażącej, uznać należy, że chodzi tu o dysproporcję znaczną, bijącą wręcz w oczy, a nie o ewentualne drobne różnice w ocenach sądu I instancji i oskarżonego.

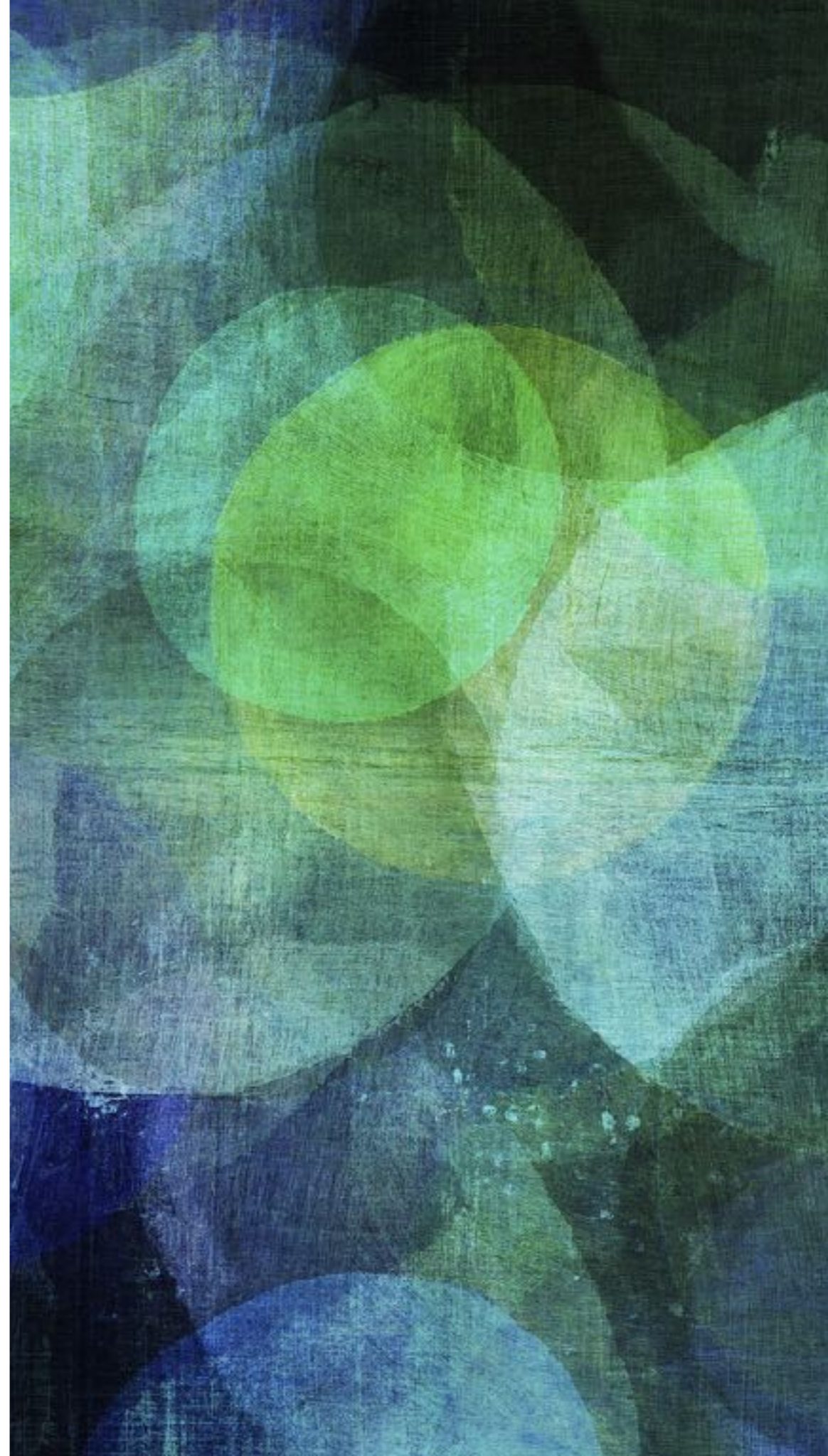
WZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

► Przykład zarzutu:

„Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. zaskarżonemu wyrokowi zarzucam rażącą niewspółmierność kary (art. 438 pkt 4 k.p.k.) orzeczonej wobec oskarżonego Kamila Malinowskiego w wymiarze 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 2 lata, podczas gdy rodzaj i charakter popełnionego czynu, sposób i okoliczności jego popełnienia oraz motywy działania świadczą o wysokim stopniu jego społecznej szkodliwości, a nadto uprzednia karalność oskarżonego, negatywna opinia środowiskowa oraz cele kary w zakresie prewencji ogólnej i indywidualnej przemawiają za wymierzeniem oskarżonemu surowszej kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.”

BEZWZGLEDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

art. 439 k.p.k.

BEZWZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- **Bezwzględne przyczyny odwoławcze** to wymienione taksatywnie w ustawie procesowej uchybienia, które sąd odwoławczy zobowiązany jest wziąć pod uwagę **z urzędu**, niezależnie od tego, czy zostały one wskazane w środku odwoławczym. Uchybienia te wywierają właściwe im skutki procesowe **bez względu na to, czy mogły mieć wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia.**
- Z założenia są to wady procesu na tyle poważne, że **dyskwalifikują zaskarżone orzeczenie** pod względem prawnym i nie pozwalają na utrzymanie go w mocy.

BEZWZGLĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- Zasadniczym przepisem dla omawianej kategorii uchybień jest art. 439 § 1 k.p.k., który przewiduje, że stwierdzenie przez sąd odwoławczy, że zaskarżone orzeczenie dotknięte jest bezwzględną przyczyną odwoławczą, skutkuje koniecznością jego uchylenia niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia.
- Następstwem ujawnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej nie może być więc wydanie orzeczenia reformatoryjnego.

BEZWZGŁĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- Skutkiem istnienia bezwzględnej uchybienia jest zawsze uchylenie orzeczenia a następnie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji albo w określonych wypadkach umorzenie postępowania.

BEZWZGLEDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

► Art. 439 k.p.k.

§ 1. Niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia sąd odwoławczy na posiedzeniu uchyla zaskarżone orzeczenie, jeżeli:

- 1) w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40;
 - 1a) w wydaniu orzeczenia brał udział sędzia lub sędziowie wyznaczeni z pominięciem sposobu wskazanego w art. 351, co do których nie uwzględniono wniosku o wyłączenie złożonego zgodnie z art. 40a; (wchodzi w życie 1 lipca 2017 roku)
- 2) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie;
- 3) sąd powszechny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu szczególnego albo sąd szczególny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego;
- 4) sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu;
- 5) orzeczono karę, środek karny, środek kompensacyjny lub środek zabezpieczający nieznanne ustawie;
- 6) zapadło z naruszeniem zasady większości głosów lub nie zostało podpisane przez którąkolwiek z osób biorących udział w jego wydaniu;
- 7) zachodzi sprzeczność w treści orzeczenia, uniemożliwiająca jego wykonanie;
- 8) zostało wydane pomimo to, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone;
- 9) zachodzi jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, określonych w art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8-11;
- 10) oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy;
- 11) sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa.

§ 2. Uchylenie orzeczenia jedynie z powodów określonych w § 1 pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego.

§ 3. W posiedzeniu mają prawo wziąć udział strony, obrońcy i pełnomocnicy. Przepis art. 451 stosuje się odpowiednio.

BEZWZGŁĘDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

1. Uchybienia związane ze składem sądu lub rodzajem sądu (art. 439 § 1 pkt 1–4 k.p.k.)
2. Uchybienia związane z orzekaniem (art. 439 § 1 pkt 5–9 k.p.k.)
3. Bezwzględne przyczyny odwoławcze dotyczące naruszenia prawa oskarżonego do obrony (art. 439 § 1 pkt 10–11 k.p.k.)

BEZWZGLEDNE PRZYCZYNY ODWOŁAWCZE

- Jeżeli występują jedynie powody określone w art. 439 § 1 pkt 9–11 k.p.k. uchylenie orzeczenia może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego, niezależnie od kierunku zaskarżenia. Powody te wymienione w ustawie dotyczą okoliczności wyłączających postępowanie z art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8–11 k.p.k., tj. gdy nastąpiła śmierć oskarżonego, przedawnienie, sprawca nie podlegał orzecznictwu polskich sądów karnych, brak było skargi uprawnionego oskarżyciela, brak było wymaganego zezwolenia na ściganie lub wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, chyba że ustawa stanowiła inaczej, a także gdy zachodziła inna okoliczność wyłączająca ściganie (art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.). Również jedynie na korzyść oskarżonego uchylić można orzeczenie, jeżeli oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadku obrony obligatoryjnej (art. 79 § 1 i 2, art. 80 k.p.k.) lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy oraz jeżeli sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa (art. 439 § 1 pkt 10–11 k.p.k.).

TRYB WNIOSZENIA ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

art. 428, 429, 430 k.p.k.

TRYB WNOSZENIA ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

➤ Art. 428 k.p.k.

§ 1. Środek odwoławczy wnosi się na piśmie do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie.

§ 2. Strona może złożyć pisemną odpowiedź na środek odwoławczy.

➤ Środek odwoławczy wnosi się zawsze do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie. Jest to sąd I instancji. Jeżeli środek odwoławczy zostaje przesłany wprost do II instancji, to musi zostać przekazany sądowi I instancji jako organowi właściwemu do nadania mu biegu (art. 118 § 3 i art. 429 § 1 k.p.k.).

ODMOWA PRZYJĘCIA ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO I POZOSTAWIENIE GO BEZ ROZPOZNANIA

► Art. 429 k.p.k.

§ 1. Prezes sądu pierwszej instancji odmawia przyjęcia środka odwoławczego, jeżeli wniesiony został po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

§ 2. Na zarządzenie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego na podstawie § 1 lub art. 120 § 2 przysługuje zażalenie.

► Art. 430 k.p.k.

§ 1. Sąd odwoławczy pozostawia bez rozpoznania przyjęty środek odwoławczy, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 429 § 1 albo jeżeli przyjęcie tego środka nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu.

§ 2. Na postanowienie przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego, chyba że zostało wydane przez Sąd Najwyższy.

ODMOWA PRZYJĘCIA ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- Ustawa przewiduje **trzy przesłanki odmowy przyjęcia środka odwoławczego:**
 - 1) przekroczenie terminu,
 - 2) wniesienie go przez osobę nieuprawnioną albo
 - 3) niedopuszczalność z mocy ustawy (art. 429 § 1 k.p.k.).

- **Terminy** do wniesienia poszczególnych środków zaskarżenia określone są w art. 445 i 460 k.p.k. i są to **terminy zawite** (art. 122 § 2 k.p.k.), co oznacza, że czynność dokonana po upływie terminu jest **bezskuteczna** (art. 122 § 1 k.p.k.).

- **Osoby uprawnione** do złożenia środka odwoławczego wskazuje przepis art. 425 § 1 k.p.k. Są to strony oraz inne osoby wskazane w przepisach ustawy. Osoba nieuprawniona do złożenia środka odwoławczego jest to więc osoba, która nie mieści się w zakresie określonym przepisem art. 425 § 1 k.p.k.

- **Niedopuszczalne z mocy ustawy** w rozumieniu art. 429 § 1 k.p.k. są orzeczenia wydane w I instancji, które w ogóle nie podlegają zaskarżeniu, jak i wydane przez sąd odwoławczy wskutek wniesienia środka odwoławczego. Niedopuszczalny będzie też środek odwoławczy wniesiony z naruszeniem *gravamen*.

ODMOWA PRZYJĘCIA ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- Podmiotem uprawnionym do kontroli wstępnej warunków formalnych środka odwoławczego i wydania **zarządzenia o przyjęciu albo o odmowie przyjęcia tego środka jest prezes sądu I instancji**, który wydał zaskarżone orzeczenie.
- Ilekroć przepis Kodeksu upoważnia prezesa sądu do wydania zarządzenia, w tym np. o odmowie przyjęcia środka zaskarżenia, zarządzenie takie może też wydać przewodniczący wydziału lub upoważniony sędzia (art. 93 § 2 k.p.k.).
- Decyzję odmowną przyjęcia środka odwoławczego prezes sądu (upoważniony sędzia) wydaje w formie **zarządzenia**, które wymaga pisemnego uzasadnienia i doręczenia stronom, gdyż podlega zaskarżeniu (art. 99 § 2, art. 100 § 4 k.p.k.).

**COFNIECIE
ŚRODKA
ODWOŁAWCZEGO**

art. 431 k.p.k., art. 432 k.p.k.

COFNIĘCIE ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

➤ Art. 431 k.p.k.

§ 1. Środek odwoławczy można cofnąć.

§ 2. Oskarżony może cofnąć wniesiony na jego korzyść środek odwoławczy, chyba że wniośł go oskarżyciel publiczny lub zachodzi wypadek przewidziany w art. 79.

§ 3. Środka odwoławczego wniesionego na korzyść oskarżonego nie można bez jego zgody cofnąć.

➤ Art. 432 k.p.k. Cofnięty środek odwoławczy sąd odwoławczy pozostawia bez rozpoznania, chyba że zachodzi jedna z przyczyn wymienionych w art. 439 lub art. 440.

➤ Środek odwoławczy wniesiony na niekorzyść oskarżonego można zawsze cofnąć.

➤ Ograniczenia w zakresie możliwości cofnięcia środka odwoławczego dotyczą środka wniesionego na korzyść oskarżonego.

➤ Oskarżony może w zasadzie cofnąć wniesiony na jego korzyść środek odwoławczy, z wyjątkiem, gdy wniośł go oskarżyciel publiczny. Natomiast, jeżeli środek odwoławczy na korzyść wniośł sam oskarżony lub jego obrońca, to ograniczenia co do możliwości cofnięcia środka odwoławczego wiążą się z obroną obligatoryjną z przyczyn podmiotowych określonych w art. 79 k.p.k.

COFNIĘCIE ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

- Sąd odwoławczy rozpoznając kwestię cofnięcia środka odwoławczego musi najpierw rozważyć czy spełnione są wymogi dotyczące zasad cofnięcia określone w art. 431 § 2 i 3 k.p.k., a następnie czy nie zachodzą tzw. bezwzględne przyczyny odwoławcze z art. 439 lub 440 k.p.k.
- Sąd odwoławczy uwzględniając cofnięcie przez uprawniony podmiot środka odwoławczego wydaje postanowienie o pozostawieniu tego środka bez rozpoznawania, chyba że zachodzą tzw. bezwzględne przyczyny odwoławcze określone w przepisie art. 439 lub art. 440 k.p.k.
- Cofnięcie środka odwoławczego jest skuteczne wtedy, gdy sąd odwoławczy wyda postanowienie o pozostawieniu środka odwoławczego bez rozpoznania.
- Skuteczne cofnięcie środka odwoławczego wpływa na uprawomocnienie się zaskarżonego orzeczenia.

**RODZAJE
ROZSTRZYGNIEŃ
ORGANU
ODWOŁAWCZEGO**

art. 437 k.p.k.

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

➤ Art. 437 k.p.k.

§ 1. Po rozpoznaniu środka odwoławczego sąd orzeka o utrzymaniu w mocy, zmianie lub uchyleniu zaskarżonego orzeczenia w całości lub w części. Dotyczy to odpowiednio rozpoznania środka odwoławczego od uzasadnienia orzeczenia.

§ 2. Sąd odwoławczy zmienia zaskarżone orzeczenie, orzekając odmiennie co do istoty, lub uchyla je i umarza postępowanie; w innych wypadkach uchyla orzeczenie i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1, art. 454 lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości.

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

➤ art. 454 k.p.k. - reguły *ne peius*

§ 1. Sąd odwoławczy *nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego w pierwszej instancji umorzono lub warunkowo umorzono postępowanie.*

§ 2. (uchylony)

§ 3. Sąd odwoławczy *nie może zaostrzyć kary przez wymierzenie kary dożywotniego pozbawienia wolności.*

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

- Rozwiązanie z art. 454 k.p.k. stanowi przejaw uprzywilejowanej pozycji oskarżonego w procesie, gdyż gwarantuje mu dwuinstancyjne skazanie. Oskarżony nie może bowiem zostać skazany po raz pierwszy w instancji odwoławczej. Przepis dotyczy wydawania wyroków przez sąd odwoławczy w związku z uwzględnieniem apelacji wyłącznie na niekorzyść oskarżonego.
- Reguły *ne peius* nie ograniczają sądu odwoławczego w zakresie kontroli odwoławczej, natomiast zawężają pole orzekania na niekorzyść oskarżonego, gdyż wyłączają możliwość reformatoryjnego orzekania w wypadku uznania apelacji wniesionej na niekorzyść oskarżonego za zasadną. W konsekwencji sąd odwoławczy może tylko uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

!!!!

Sąd II instancji, jako sąd odwoławczy od orzeczeń I instancji, wydaje następujące orzeczenia:

- 1) **utrzymuje** zaskarżone orzeczenie w mocy (**orzeczenie aprobacyjne**);
- 2) **zmienia** zaskarżone orzeczenie i uniewinnia oskarżonego albo zmienia karę, środki karne, środki zabezpieczające bądź inne środki lub poprawia kwalifikację prawną czynu (**orzeczenie reformatoryjne**);
- 3) **uchyla** zaskarżony wyrok a następnie **umarza** postępowanie albo **przekazuje** sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania (**orzeczenie kasatoryjne**).

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

- Orzeczenie kasatoryjne, jako orzeczenie pierwotne, implikuje wydanie tzw. orzeczenia następczego, bądź to w postaci umorzenia postępowania, bądź przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.
- W art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. wskazane zostały przypadki, w których sąd odwoławczy uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania. Są one następujące:
 - 1) bezwzględne przyczyny odwoławcze – art. 439 § 1 k.p.k.;
 - 2) reguły *ne peius* – art. 454 k.p.k. oraz
 - 3) gdy jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości.

RODZAJE ROZSTRZYGNIEŃ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

RAŻĄCA NIESPRAWIEDLIWOŚĆ ORZECZENIA

- *Art. 440 k.p.k. Jeżeli utrzymanie orzeczenia w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe, podlega ono niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów zmianie na korzyść oskarżonego albo w sytuacji określonej w art. 437 § 2 zdanie drugie uchyleniu.*

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

Wyrok Sądu Najwyższego
z dnia 30 marca 2017 r.
V KS 1/17

Przepis art. 440 k.p.k. z całą już pewnością nie stanowi samoistnej przesłanki uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, co wcześniej rodziło wątpliwości przy niezmodyfikowanej treści art. 440 k.p.k. w zestawieniu z aktualną regulacją art. 437 § 2 k.p.k. Skoro ten ostatni przepis nie zawiera w swym katalogu podstawy uchylenia wyroku z powodu jego rażącej niesprawiedliwości, dostrzeżonej poza granicami zaskarżenia i podniesionych w środtku odwoławczym zarzutów, to podstawa ta w odniesieniu do orzeczenia kasatoryjnego wchodzi w rachubę tylko w sytuacji stwierdzenia nieprawidłowości w pierwszoinstancyjnym przewodzie sądowym, określonej w art. 437 § 2 k.p.k., lub w warunkach zakazu naruszenia reguły *ne peius*, przy zaskarżeniu wyroku sądu I instancji na niekorzyść.

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

- Art. 440 k.p.k. nie stanowi samodzielnej podstawy uchylecia orzeczenia!
- Uchylenie orzeczenia na podstawie art. 440 k.p.k. może nastąpić w sytuacji wskazanej w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. Przepis ten wymienia przyczyny wskazane w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeśli zachodzi konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości.

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

- *Art. 435 k.p.k. Sąd odwoławczy uchyla lub zmienia orzeczenie na korzyść współoskarżonych, choćby nie wnieśli środka odwoławczego, jeżeli je uchylił lub zmienił na rzecz współoskarżonego, którego środek odwoławczy dotyczył, gdy **te same względy przemawiają za uchYLENIEM lub zmianą na rzecz tamtych.***
- *Przepis art. 435 k.p.k. wyraża **gravamen commune** i pozwala na korzystanie z tzw. **dobrodziejstwa cudzego środka odwoławczego**. **Ratio legis** przepisu art. 435 k.p.k. stanowi **zasada wewnętrznej sprawiedliwości orzeczenia** wydanego wobec więcej niż jednego oskarżonego.*
- *Treść art. 435 k.p.k. wskazuje, że orzeczenie na korzyść współoskarżonych przy zaistnieniu okoliczności określonych w tym przepisie **jest obowiązkiem sądu.***

RODZAJE ROZSTRZYGNIEŃ SĄDU ODWOŁAWCZEGO

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 23 lutego 2015 r.
II AKa 175/14

Przepis art. 435 k.p.k. daje sądowi odwoławczemu nie tyle uprawnienie, co nakłada wręcz obowiązek orzeczenia na korzyść współoskarżonego, który nie wniósł środka zaskarżenia, jeżeli orzeczenie to zmienia lub uchyla z tych samych względów na korzyść pozostałych, którzy taki środek odwoławczy wnieśli. Innymi słowy podstawą uchylecia lub zmiany orzeczenia na korzyść współoskarżonych, którzy nie wnieśli środka odwoławczego, są „te same względy”, które stały się podstawą uchylecia lub zmiany orzeczenia w stosunku do oskarżonego, do którego środek się odnosił (*gravamen commune*). Bez znaczenia dla możliwości skorzystania z art. 435 k.p.k. jest fakt, czy środek odwoławczy złożony był na korzyść czy na niekorzyść oskarżonego i czy powód uchylecia lub zmiany uwzględniony został z urzędu, czy podniósł go skarżący. Istotne jest, że sąd odwoławczy orzeka na korzyść oskarżonego, którego środek dotyczył.

APELACJA

-
- art. 444 i nast. k.p.k.

APELACJA

- **Apelacja jest środkiem odwoławczym służącym od nieprawomocnych wyroków I instancji.** Skuteczne złożenie apelacji inauguruje postępowanie odwoławcze w sądzie II instancji.
- Apelację o wyroków sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy jako sąd odwoławczy (art. 25 § 3 k.p.k.). Od wyroków zaś sądu okręgowego orzekającego jako I instancja apelacja przysługuje do sądu apelacyjnego (art. 26 k.p.k.).
- Apelację można wnieść od każdego wyroku wydanego w pierwszej instancji, z wyjątkiem wyroku nakazowego, od którego przysługuje sprzeciw.
- **Apelacja jest środkiem odwoławczym o charakterze bezwzględnie dewolutywnym i bezwzględnie suspensywnym.**

APELACJA

- Legitymacja do wniesienia apelacji - art. 444 k.p.k.
- art. 444 k.p.k.: *Od wyroku sądu pierwszej instancji stronom, a pokrzywdzonemu od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydanego na posiedzeniu przysługuje apelacja.*
- Apelacja przysługuje **stronom**, tj. oskarżonemu oraz oskarżycielowi publicznemu, oskarżycielowi posiłkowemu i oskarżycielowi prywatnemu. Wyjątkowo apelację może wnieść **pokrzywdzony od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie** wydanego na posiedzeniu w trybie art. 341 k.p.k.
- Legitymacja stron przekłada się na prawo do wniesienia w ich imieniu apelacji również przez ich pełnomocników procesowych: odpowiednio **obrońcę** lub **pełnomocnika**.
- **UWAGA!** Nowelizacja, która weszła w życie 27 kwietnia 2017 r. - do art. 444 k.p.k. dodano § 2: *Apelacja przysługuje również podmiotowi zobowiązanemu określonymu w art. 91a.*

APELACJA

► Nowelizacja, która weszła w życie 27 kwietnia 2017 roku

ROZDZIAŁ 10A. PODMIOT ZOBOWIĄZANY.

Art. 91a k.p.k.

§ 1. Jeżeli w związku z popełnieniem czynu zabronionego osoba fizyczna, prawna albo jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną, uzyskała korzyść majątkową lub świadczenie określone w art. 405-407, art. 410 i art. 412 Kodeksu cywilnego od Skarbu Państwa, jednostki samorządowej, państwowej lub samorządowej jednostki organizacyjnej, podmiotu, dla którego organ samorządu jest organem założycielskim, lub spółki prawa handlowego z większościowym udziałem Skarbu Państwa lub jednostki samorządowej, na wniosek prokuratora sąd, stosując przepisy prawa cywilnego, zobowiązuje tę osobę lub jednostkę do zwrotu korzyści albo jej równowartości uprawnionemu podmiotowi lub orzeka przepadek świadczenia albo jego równowartości na rzecz Skarbu Państwa.

§ 2. Podmiot zobowiązany określony w § 1 jest przesłuchiwany w postępowaniu karnym w charakterze świadka. W przypadku podmiotu innego niż osoba fizyczna przesłuchuje się osobę lub osoby uprawnione do działania w jego imieniu.

§ 3. Osoba, o której mowa w § 2, może odmówić zeznań.

§ 4. Przepisy art. 72, art. 75, art. 87 § 1, art. 89, art. 156 § 1 zdanie pierwsze oraz art. 167 stosuje się odpowiednio. Osoba, o której mowa w § 2, może zadawać pytania osobie przesłuchiwanej oraz zabrać głos końcowy przed obrońcą oskarżonego i oskarżonym.

APELACJA

Art. 445 k.p.k.

§ 1. Termin do wniesienia apelacji wynosi 14 dni i biegnie dla każdego uprawnionego od daty doręczenia mu wyroku z uzasadnieniem.

§ 2. Apelacja wniesiona przed upływem terminu złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wywołuje skutki określone w art. 422 i podlega rozpoznaniu; apelację taką można uzupełnić w terminie określonym w § 1.

- Termin 14 dni do wniesienia apelacji biegnie od daty doręczenia uprawnionemu podmiotowi wyroku z uzasadnieniem.
- Uprzednio, w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku uprawniony podmiot może złożyć wniosek na piśmie o doręczenie uzasadnienia wyroku (art. 422 § 1 k.p.k.).
- Terminy do wnoszenia środków zaskarżenia, a więc i apelacji są **zawite** (art. 122 § 2 k.p.k.). Terminy zawite są nieprzekraczalne, gdyż czynności procesowe po upływie terminu zawitego jest **bezskuteczne** (art. 122 § 1 k.p.k.). Jednakże terminy te mogą być przywrócone, jeżeli niedotrzymanie terminu nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych i strona wniesie w trybie art. 126 k.p.k. o przywrócenie terminu.

APELACJA

art. 445 § 2 k.p.k. - apelacja „wprost”

- Kodeks postępowania karnego dopuszcza wniesienie apelacji w terminie siedmiu dni od ogłoszenia wyroku bez uprzedniego złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku (tzw. apelacja „wprost”). Sytuację taką reguluje przepis art. 445 § 2 k.p.k. zastrzegając, że apelacja wywołuje wówczas podwójny skutek, albowiem zastępuje wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, a nadto podlega rozpoznaniu, jak każdy „typowy” środek odwoławczy.

APELACJA

➤ Art. 446 k.p.k.

§ 1. Apelacja od wyroku sądu okręgowego, która nie pochodzi od prokuratora, powinna być sporządzona i podpisana przez obrońcę lub pełnomocnika.

§ 2. Do apelacji dołącza się odpowiednią liczbę odpisów dla stron przeciwnych; do apelacji wnoszonej do sądu apelacyjnego dołącza się dodatkowo jeden odpis.

APELACJA

- *Ratio legis* przymusu adwokacko-radcowskiego jest potrzeba zapewnienia fachowego poziomu apelacji od wyroków sądu okręgowego, jako sądu, do którego właściwości rzeczowej należą sprawy z reguły skomplikowane pod względem faktycznym i prawnym zagrożone przy tym najwyższymi ustawowymi sankcjami. Przymus adwokacko-radcowski spełnia także funkcję gwarancyjną dla oskarżonego. Oznacza również, że adwokat lub radca prawny powinien nie tylko podpisać apelację, ale przede wszystkim ją sporządzić. Wymogu tego nie spełnia podpisanie tekstu, który sporządziła i wniosła do sądu strona, ani też wyrażona w odrębnym piśmie akceptacja takiej skargi, jak również odwołanie się do treści własnoręcznego pisma strony.

APELACJA

powtórka

przymus adwokacko - radcowski:

- 1) subsydiarny akt oskarżenia (art. 55 § 2 k.p.k.)
- 2) apelacja od wyroku sądu okręgowego (art. 446 § 1 k.p.k.)
- 3) kasacja (art. 526 § 2 k.p.k.)
- 4) wniosek o wznowienie postępowania (art. 545 § 2 k.p.k.)

APELACJA

- art. 425 k.p.k., art. 427 k.p.k., art. 434 k.p.k., art. 438 k.p.k., art. 439 k.p.k., art. 447 k.p.k., art. 454 k.p.k.
- kierunek apelacji, zakres zaskarżenia, przyczyny odwoławcze, zarzuty apelacji, wnioski apelacji, reguły *ne peius*

APELACJA

- Wnosząc apelację na korzyść oskarżonego, we wniosku odwoławczym można żądać zmiany lub uchylecia zaskarżonego orzeczenia w całości lub w części.
- W razie wniesienia apelacji na niekorzyść oskarżonego wnioski należy dostosować do ograniczeń wynikających z reguły *ne peius*.
- Należy zaznaczyć, że wniosek o uchylenie wyroku pociąga za sobą co do zasady konieczność wskazania, jakie jeszcze rozstrzygnięcie poza uchycieniem powinien wydać sąd, tzn. umorzyć postępowanie czy przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, czyli podania oczekiwanego orzeczenia następczego.

APELACJA

➤ Apelację wnosi się zawsze do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, czyli do sądu pierwszej instancji. Jeśli zostanie przesłana wprost do sądu drugiej instancji, to musi zostać przekazana sądowi pierwszej instancji.

➤ powtórka: art. 429 i art. 430 k.p.k.

➤ Art. 429 k.p.k.

§ 1. Prezes sądu pierwszej instancji odmawia przyjęcia środka odwoławczego, jeżeli wniesiony został po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

§ 2. Na zarządzenie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego na podstawie § 1 lub art. 120 § 2 przysługuje zażalenie.

➤ Art. 430 k.p.k.

§ 1. Sąd odwoławczy pozostawia bez rozpoznania przyjęty środek odwoławczy, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 429 § 1 albo jeżeli przyjęcie tego środka nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu.

§ 2. Na postanowienie przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego, chyba że zostało wydane przez Sąd Najwyższy.

APELACJA

- Jeśli prezes sądu I instancji nie stwierdził wystąpienia żadnej z okoliczności wymienionych w art. 429 § 1 k.p.k., przystępuje do badania wymogów formalnych apelacji. Stwierdzenie braku formalnego obliguje go do wezwania skarżącego do jego usunięcia w terminie 7 dni, pod rygorem uznania apelacji za bezskuteczną.
- W przypadku uzupełnienia braku w terminie pismo wywołuje skutki od dnia jego wniesienia. W przeciwnym razie prezes sądu uznaje apelację za bezskuteczną i wydaje zarządzenie o odmowie jej przyjęcia (art. 429 § 2 w zw. z art. 120 § 2 k.p.k.), zaskarżalne zażaleniem do sądu odwoławczego.

APELACJA

➤ Skuteczne wniesienie apelacji jest potwierdzone przez prezesa sądu pierwszej instancji wydaniem **zarządzenia o przyjęciu środka odwoławczego.**

➤ **Art. 448 k.p.k.**

§ 1. O przyjęciu apelacji zawiadamia się prokuratora oraz obrońców i pełnomocników, a także strony, po czym akta przekazuje się niezwłocznie sądowi odwoławczemu.

§ 2. Do zawiadomienia dołącza się odpis apelacji strony przeciwnej, chyba że w sprawie była wyłączona jawność rozprawy ze względu na ochronę informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne”.

APELACJA

- *Ratio legis* przepisu art. 448 k.p.k. stanowi umożliwienie przygotowania się do udziału w postępowaniu odwoławczym. Podmiot zawiadomiony o tym, że wobec wniesienia apelacji wyrok się nie uprawomocnił ma zagwarantowaną możliwość przygotowania się do udziału w postępowaniu odwoławczym, a także ewentualnie może złożyć odpowiedź na apelację (art. 428 § 2 k.p.k.).

APELACJA

➤ Art. 449 k.p.k.

§ 1. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę na rozprawie, a w wypadkach przewidzianych przez ustawę - na posiedzeniu.

§ 2. Jeśli postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie dochodzenia, sąd odwoławczy orzeka na rozprawie jednoosobowo, chyba że prezes sądu lub sąd postanowi inaczej.

➤ Przepis wskazuje, że regułą w postępowaniu odwoławczym jest rozpoznanie sprawy na rozprawie, a wyjątkiem – na posiedzeniu.

APELACJA

- Wyjątek od reguły rozpoznawania na rozprawie stanowi orzekanie na posiedzeniu w związku z bezwzględnymi przyczynami odwoławczymi w trybie art. 439 k.p.k.
- Na posiedzeniu również rozpoznawać może sąd odwoławczy kwestie formalne np. pozostawienie środka odwoławczego bez rozpoznania (art. 430 k.p.k.) albo orzekanie w związku z skutecznym cofnięciem środka odwoławczego (art. 432 k.p.k.).

APELACJA

► Posiedzenie:

1. art. 439 k.p.k. - bezwzględne przyczyny odwoławcze
2. art. 430 k.p.k. - kontrola warunków skuteczności apelacji
3. art. 432 k.p.k. - cofnięcie apelacji

APELACJA

SKŁAD SĄDU NA ROZPRAWIE APELACYJNEJ

- Powtórka: art. 29 k.p.k.
- Art. 449 k.p.k. —> przepis uzależnia rozpoznanie sprawy przez sąd odwoławczy w składzie jednoosobowym od zakończenia postępowania przygotowawczego w formie dochodzenia. W ten sposób ustawodawca odsyła do właściwości rzeczowej sądu I instancji, gdyż mówi o „zakończeniu” postępowania przygotowawczego i w domyśle o wniesieniu aktu oskarżenia (skargi) do sądu I instancji. Dopiero więc poprzez ustalenie właściwości rzeczowej sądu I instancji możliwe jest określenie sądu odwoławczego. W konsekwencji art. 449 § 2 k.p.k. reguluje kwestię jednoosobowego składu sądu okręgowego jako sądu odwoławczego.

APELACJA

- postępowanie prywatnoskargowe, postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego, postępowanie z oskarżenia subsydiarnego w związku z odmową wszczęcia postępowania przygotowawczego - brak postępowania przygotowawczego, w jakim składzie orzeka sąd II instancji?

APELACJA

➤ Art. 450 k.p.k.

§ 1. Udział w rozprawie prokuratora, a obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 i art. 80 jest obowiązkowy.

§ 2. Udział w rozprawie innych stron i ich pełnomocników oraz obrońcy w wypadkach niewymienionych w § 1 jest obowiązkowy wtedy, gdy prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.

§ 3. Niestawiennictwo należycie zawiadomionych o terminie rozprawy stron, obrońców lub pełnomocników nie tamuje rozpoznania sprawy, chyba że ich udział jest obowiązkowy.

➤ Udział obrońcy w rozprawie odwoławczej jest obowiązkowy w wypadkach obrony obligatoryjnej.

APELACJA

PRZEBIEG ROZPRAWY APELACYJNEJ

► Art. 453 k.p.k.

§ 1. Przewód sądowy w sądzie odwoławczym rozpoczyna ustne sprawozdanie, w którym sędzia sprawozdawca przedstawia przebieg i wyniki dotychczasowego postępowania, a w szczególności treść zaskarżonego wyroku oraz zarzuty i wnioski apelacyjne, jak również kwestie wymagające rozstrzygnięcia z urzędu. W miarę potrzeby odczytuje się z akt poszczególne ich części.

§ 2. Strony mogą składać wyjaśnienia, oświadczenia i wnioski ustnie lub na piśmie; złożone na piśmie podlegają odczytaniu, przy czym przepis art. 394 stosuje się.

§ 3. Przewodniczący udziela głosu uczestnikom postępowania, o których mowa w art. 406 § 1, w kolejności przez siebie ustalonej, przy czym najpierw udziela głosu skarżącemu. Oskarżonemu i jego obrońcy nie można odmówić zabrania głosu po przemówieniach innych uczestników postępowania.

APELACJA

- Rozprawa apelacyjna rozpoczyna się wywołaniem sprawy i sprawdzeniem przez przewodniczącego obecności, jak też skontrolowaniem, czy nie zachodzą przeszkody natury faktycznej lub prawnej uniemożliwiające dalsze postępowanie, których zaistnienie wyklucza rozpoczęcie przewodu sądowego.

APELACJA

- **Przewód sądowy w sądzie odwoławczym rozpoczyna ustne sprawozdanie sędziego sprawozdawcy.** Jest to obowiązkowa część rozprawy, która nie jest protokołowana.
- **Sprawozdanie dotyczy przebiegu i wyników dotychczasowego postępowania.** Sędzia podaje treść zaskarżonego wyroku oraz zarzuty i wnioski apelacyjne.
- **Obowiązkiem przewodniczącego jest przedstawienie kwestii, które wymagają rozstrzygnięcia przez sąd odwoławczy z urzędu.** Chodzi o kwestie niepodniesione w środku odwoławczym np. **bezwzględne przyczyny odwoławcze** z art. 439 k.p.k., których strona nie wskazała czy też zastosowanie przepisu art. 440 k.p.k. Może to być także decyzja sądu o wyjściu poza podmiotowe granice zaskarżenia (art. 435 k.p.k.) lub ograniczeniu rozpoznania środka odwoławczego (art. 436 k.p.k.). Przedstawienie tych kwestii jest niezbędne ze względu na **umożliwienie stronom wyrażenia swego stanowiska w tym przedmiocie**, a przez to zapewnienie realizacji m.in. zasad kontradyktoryjności oraz prawa do obrony.

APELACJA

- Kolejność głosów końcowych w sądzie odwoławczym jest odmienna niż w sądzie I instancji. Jest to kolejność ustalana przez przewodniczącego, przy czym najpierw udziela on głosu skarżącemu (art. 453 § 3 k.p.k.). Jeżeli skarżących jest kilku bierze się pod uwagę zakres zaskarżenia i wnioski zawarte w odwołaniu i najpierw udziela się głosu tej stronie, która formułuje poważniejsze zarzuty i dalej idące wnioski.
- Oskarżony i jego obrońca mają zawsze prawo do zabrania głosu, także po przemowach innych osób.

APELACJA

POSTĘPOWANIE DOWODOWE NA ROZPRAWIE APELACYJNEJ

- *art. 427 § 3 k.p.k. Odwołujący się może również wskazać nowe fakty lub dowody, jeżeli nie mógł powołać ich w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji.*
- *art. 452 § 2 k.p.k. Sąd odwoławczy oddala wniosek dowodowy, jeżeli przeprowadzenie dowodu przez ten sąd byłoby niecelowe z przyczyn określonych w art. 437 § 2 zdanie drugie.*

APELACJA

- Przepis art. 427 § 3 k.p.k. wprowadza ograniczoną prekluzję dowodową do zgłaszania nowych dowodów przez odwołującego się. Z tego przepisu wynika, że we wniosku dowodowym należy uprawdopodobnić obiektywną niemożność powołania dowodu przed sądem pierwszej instancji. Niewykazanie tej okoliczności powinno skutkować oddaleniem przez sąd odwoławczy wniosku dowodowego na podstawie art. 427 § 3 k.p.k.

APELACJA

!!!!

- Art. 452 § 2 k.p.k. wprowadza zasadę, że sąd odwoławczy przeprowadza dowody, chyba że zachodzi podstawa do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, co może czynić zbędne przeprowadzenie dowodu. Przepis ten stanowi obecnie samodzielną podstawę oddalenia wniosku dowodowego. Odwołanie się w tym przepisie do treści art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. oznacza, że podstawy uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania stanowią także podstawy oddalenia wniosku dowodowego w instancji odwoławczej.

APELACJA

WYROKOWANIE

- Ostatnią fazę rozprawy apelacyjnej stanowi wyrokowanie sądu odwoławczego. Należy tu stosować odpowiednio przepisy dotyczące wyrokowania przez sąd pierwszej instancji (art. 458 k.p.k.), a zatem po niejawnym naradzie i głosowaniu, sporządzeniu wyroku na piśmie i podpisaniu wyroku przez członków składu orzekającego, następuje publiczne ogłoszenie wyroku przez przewodniczącego.
- Sąd może odroczyć wydanie wyroku w sprawie zawilej albo z innych ważnych powodów na czas nieprzekraczający 14 dni.

APELACJA

powtórka:

- 1) granice rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy (zakres zaskarżenia, kierunek apelacji, podniesione zarzuty)
- 2) rodzaje rozstrzygnięć sądu odwoławczego (art. 437 k.p.k.)!

APELACJA

- *Art. 456 k.p.k. O utrzymaniu w mocy, uchyleniu lub zmianie wyroku sądu pierwszej instancji sąd odwoławczy orzeka wyrokiem.*
- **Przepis art. 456 k.p.k. wprowadza regułę, że merytoryczne ustosunkowanie się sądu odwoławczego do zaskarżonego orzeczenia odbywa się wyrokiem – niezależnie od tego, czy następuje to na posiedzeniu, czy na rozprawie.**

APELACJA

► Art. 457 k.p.k.

§ 1. Uzasadnienie wyroku sporządza się z urzędu w terminie 14 dni.

§ 2. Jeżeli sąd zmienia lub utrzymuje zaskarżony wyrok w mocy, uzasadnienie sporządza się na wniosek strony, chyba że zostało złożone zdanie odrębne. Przepisy art. 422 i art. 423 stosuje się odpowiednio.

§ 3. W uzasadnieniu należy podać, czym kierował się sąd wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji sąd uznał za zasadne albo niezasadne.

► Regułą stanowi sporządzanie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego **na wniosek**, co ma miejsce w wypadku **utrzymania w mocy lub zmiany** wyroku sądu pierwszej instancji (§ 2). Wyjątkiem zaś jest sporządzanie uzasadnienia z urzędu w wypadku uchylenia wyroku i umorzenia postępowania lub przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (§ 1).

► **Termin** do złożenia przez stronę i pokrzywdzonego (w wypadku rozpoznania apelacji od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie wydane na posiedzeniu) wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego wynosi **7 dni**. Początek biegu tego terminu należy ustalić w oparciu o odpowiednio stosowany art. 422 k.p.k.

APELACJA

- Z art. 422 § 1 k.p.k. wynika zasada, że **termin do złożenia wniosku biegnie od daty ogłoszenia wyroku**. Wyjątek od tej zasady został unormowany w art. 422 § 2a k.p.k. Zgodnie z tym przepisem – stosowanym odpowiednio w postępowaniu odwoławczym – wyrok sądu odwoławczego podlega doręczeniu oskarżonemu pozbawionemu wolności, który nie ma obrońcy i – pomimo złożenia wniosku o doprowadzenie na termin rozprawy apelacyjnej, na którym ogłoszono wyrok – nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku. W takiej sytuacji termin do złożenia wniosku biegnie od daty doręczenia.
- **Termin do sporządzenia uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego wynosi 14 dni.** Jest to termin o charakterze instrukcyjnym.
- Odpowiednie zastosowanie w postępowaniu odwoławczym m.in. art. 422 § 2 k.p.k. nakłada na składającego wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku zmieniającego lub utrzymującego w mocy, gdy zakresem zaskarżenia objęty został więcej niż jeden czyn lub więcej niż jeden oskarżony, **obowiązek wskazania zakresu przedmiotowego lub podmiotowego w tego wniosku**. W takim przypadku sąd odwoławczy może odpowiednio zastosować art. 423 § 1a k.p.k. i ograniczyć zakres uzasadnienia przez dostosowanie go do zakresu wniosku.

APELACJA

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2016 r. IV KK 333/15

Skoro sąd odwoławczy obowiązany jest rozważyć wszystkie istotne zarzuty apelacji, przy czym powinien szczegółowo, poprawnie pod względem logicznym, bez sprzeczności, niekonsekwencji i dwuznaczności przedstawić tok rozumowania, to obraza przepisów art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. ma miejsce nie tylko wtedy, gdy sąd pomija zupełnie w swych rozważaniach zarzuty zawarte w środku odwoławczym, ale i wtedy, gdy analizuje je w sposób odbiegający od wymogu rzetelnej ich oceny.

APELACJA

Wyrok Sądu Najwyższego
z dnia 2 października 2015 r.
III KK 148/15

Uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji może być bardziej lub mniej obszerne i szczegółowe. Dla dochowania wymienionego standardu **nie można jednak pominąć jakiegokolwiek zarzutu i wniosku, a z uzasadnienia ma jasno wynikać stanowisko sądu odwoławczego, zawierające własną argumentację.** Sąd *ad quem* może odwoływać się do argumentacji sądu pierwszej instancji, byle tylko nie poprzestał na tym, lecz logicznie wykazał, że zarzuty i wnioski apelacji są zasadne lub niezasadne. Standard uzasadnienia sądu odwoławczego wymaga też odniesienia się do argumentacji stron, gdyż zapewnia to stronom rzeczywistą a nie pozorną kontrolę odwoławczą zaskarżonego orzeczenia. Choć dopuszczalne jest odwoływanie się w motywach sądu drugiej instancji do stanowiska wyrażonego w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji, zwłaszcza wtedy, gdy zarzuty apelacji i uzasadniające je argumenty stanowią dowolną polemikę ze stanowiskiem sądu *a quo*, nie oznacza to jednak całkowitej rezygnacji z przedstawienia przez sąd *ad quem* własnych argumentów. Sąd odwoławczy obowiązany jest także przedstawić w pisemnym uzasadnieniu wyroku powody nieuwzględnienia (bądź uwzględnienia) zarzutów apelacji, a rozważania, które nie mogą ograniczać się do zdawkowych i ogólnych stwierdzeń, powinny odnosić się do wszystkich zarzutów.

APELACJA

Wyrok Sądu Najwyższego
z dnia 19 listopada 2015 r.
II KK 248/15

Jest oczywiste, że treść uzasadnienia orzeczenia odwoławczego jest determinowana z jednej strony zarzutami i argumentacją środka odwoławczego, z drugiej zaś wywodami uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji. Jednak nawet w wypadku apelacji oczywiście bezzasadnej skarżący ma prawo dowiedzieć się, dlaczego wniesiony przez niego środek odwoławczy nie zasługiwał na uwzględnienie. Gwarancyjny i informacyjny cel uzasadnienia wyroku sądu ad quem może zostać zrealizowany jedynie przez adekwatne i konkretne odniesienie się do zarzutów apelacyjnych. Trudno mówić o rzetelnym i zgodnym z prawem rozpoznaniem środka odwoławczego w sytuacji, gdy argumentacyjna część orzeczenia jest na tyle ogólna i abstrakcyjna, że odrywa się od realiów rozpoznawanej sprawy.

ZAŽALENIE

-
- art. 459 i nast. k.p.k.

ZAŻALENIE

➤ Art. 459 k.p.k.

§ 1. Zażalenie przysługuje na postanowienia sądu zamykające drogę do wydania wyroku, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. Zażalenie przysługuje także na postanowienia co do środka zabezpieczającego oraz na inne postanowienia w wypadkach przewidzianych w ustawie.

§ 3. Zażalenie przysługuje stronom, a także osobie, której postanowienie bezpośrednio dotyczy, chyba że ustawa stanowi inaczej.

➤ Zażalenie jest środkiem odwoławczym przysługującym od nieprawomocnych postanowień, zarządzeń, czynności lub zaniechania czynności. Jest to środek względnie dewolutywny (art. 462 § 1 k.p.k.) i względnie suspensywny (art. 463 § 1 k.p.k.). Przy rozpoznawaniu zażalenia obowiązuje zakaz *reformationis in peius* (art. 434 § 1 pkt 1 k.p.k.).

➤ **!!!** Zażalenie przysługuje na postanowienia sądu zamykające drogę do wydania wyroku, chyba że ustawa stanowi inaczej, na postanowienia co do środka zabezpieczającego oraz na inne postanowienia w wypadkach przewidzianych w ustawie, a także na zarządzenia, czynności lub zaniechania czynności.

ZAŻALENIE

➤ **względna dewolutywność zażalenia - art. 463 k.p.k.**

Art. 463 k.p.k.

§ 1. Sąd, na którego postanowienie złożono zażalenie, może je uwzględnić, jeżeli orzeka w tym samym składzie, w którym wydał zaskarżone postanowienie; w innych wypadkach prezes sądu przekazuje zażalenie niezwłocznie, wraz z aktami lub niezbędnymi odpisami z akt sprawy, sądowi powołanemu do rozpoznania zażalenia.

§ 2. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania oraz zabezpieczenia majątkowego powinno być przekazane do rozpoznania w ciągu 48 godzin.

- **Zażalenie jest środkiem odwoławczym względnie dewolutywnym.** Przekazanie bowiem sprawy do rozpoznania sądowi powołanemu do rozpoznania zażalenia wyjątkowo może nie nastąpić, jeżeli sąd, na którego postanowienie złożono zażalenie orzekając w tym samym składzie uwzględni zażalenie.
- *Ratio legis* uregulowania zawartego w komentowanym przepisie jest przyspieszenie postępowania, jeżeli argumenty podniesione w zażaleniu przekonają organ, który wydał zaskarżone postanowienie.

ZAŻALENIE

- Uwzględnienie zażalenia możliwe jest jedynie, jeżeli sąd orzeka w tym samym składzie imiennym. Natomiast jeżeli postanowienie wydał prokurator to wobec obowiązywania zasady indyferencji stanowiącej, że każdy prokurator reprezentuje określoną prokuraturę uwzględnić zażalenie może uprawniony prokurator danej prokuratury (art. 465 § 1 k.p.k.).
- Uwzględnienie zażalenia oznacza decyzję zgodną z wnioskiem odwołującego się i w granicach zaskarżenia. Przekazanie do organu właściwego do rozpoznania zażalenia musi nastąpić, jeżeli sąd nie uzna za zasadne w całości uwzględnić zażalenia.

ZAŻALENIE

- **!!!** Sąd, który wdał zaskarżone postanowienie uwzględniając zażalenie, orzeka nadal jako sąd I instancji. Jeżeli więc spełnione są przesłanki określone w art. 459 k.p.k., postanowienie tego sądu jest zaskarżalne.

ZAŻALENIE

➤ **względna suspensywność zażalenia - art. 462 k.p.k.**

➤ **Art. 462 k.p.k.**

§ 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, zażalenie nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia; sąd jednak, który je wydał, lub sąd powołany do rozpoznania zażalenia może wstrzymać wykonanie postanowienia.

§ 2. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

➤ Zażalenie jest środkiem odwoławczym, który cechuje **względna suspensywność**. Oznacza to, że złożenie zażalenia nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia, chyba że ustawa tak stanowi albo wykonanie zostaje wstrzymane decyzją sądu.

ZAŻALENIE

- Decyzję o wstrzymaniu wykonania postanowienia wydać może sąd, który wydał zaskarżone postanowienie lub sąd powołany do rozpoznania zażalenia.
- Sąd wydaje postanowienie, które musi spełniać wymogi formalne przewidziane dla tej formy orzeczenia (art. 94 k.p.k.). Decyzja o wstrzymaniu wykonania może być też zawarta w samym postanowieniu, o którego wstrzymanie wykonania chodzi. Postanowienie wstrzymujące wykonanie wymaga uzasadnienia sporządzonego na piśmie wraz z samym wydaniem decyzji (art. 98 § 1 k.p.k.) chyba, że sporządzenie uzasadnienia wyjątkowo może być odroczone (art. 98 § 2 k.p.k.).
- Decyzję o wstrzymaniu wykonania postanowienia wydaje się z urzędu albo na wniosek strony (art. 9 § 1 i 2 k.p.k.).

ZAŻALENIE

- Zażalenie musi odpowiadać warunkom formalnym dla pisma procesowego (art. 119 k.p.k.) oraz dla środka odwoławczego (art. 427 k.p.k., art. 428 k.p.k.). Odwołujący się musi wskazać zaskarżone rozstrzygnięcie lub ustalenie oraz sformułować zarzuty - jeśli jest oskarżycielem publicznym, obrońcą lub pełnomocnikiem.
- Obowiązują te same przyczyny odwoławcze co dla apelacji.
- Obowiązuje *gravamen* i wyjątki od niego (art. 425 § 3 i 4 k.p.k.).
- Podmioty fachowe sporządzając zażalenie mają obowiązek podać jego uzasadnienie (art. 427 § 2 k.p.k.).

ZAŻALENIE

- Termin do wniesienia zażalenia lub sprzeciwu wynosi 7 dni i biegnie od daty ogłoszenia albo od daty doręczenia, jeżeli ustawa nakazuje doręczenie. Zasady doręczania postanowień i zarządzeń zawarte są art. 100 § 4 k.p.k. Przepis ten reguluje doręczanie postanowień i zarządzeń, od których przysługuje środek odwoławczy.
- Postanowienie lub zarządzenie doręcza się podmiotom uprawnionym do wniesienia środka zaskarżenia, jeżeli nie byli obecni przy jego ogłoszeniu (art. 100 § 4 k.p.k.).
- Postanowienie doręcza się wraz z uzasadnieniem, ponieważ postanowienie uzasadnia się wraz z wydaniem postanowienia (art. 98 § 1 k.p.k.), chyba że odroczone sporządzenie uzasadnienia postanowienia w sprawie zawilej lub z innych ważnych przyczyn (art. 98 § 2 k.p.k.). W wypadku odroczenia sporządzenia uzasadnienia postanowienie z uzasadnieniem doręcza się z urzędu. Zaskarżalne zarządzenie doręcza się również wraz z uzasadnieniem (art. 99 § 2 k.p.k.).

ZAŻALENIE

- Zażalenie kieruje się do organu wyższej instancji, ale wnosi się zawsze do organu, który wydał zaskarżoną decyzję. Na wniesione zażalenie strona może złożyć pisemną odpowiedź.
- Zażalenie przysługuje stronom, a także osobie, której postanowienie bezpośrednio dotyczy, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 459 § 3 k.p.k.).

ZAŻALENIE

- Ustawa wskazuje w określonych wypadkach różne konfiguracje podmiotów uprawnionych do wnoszenia zażaleń.
- Tylko stronom przysługuje np. zażalenie na odmowę udostępnienia akt w postępowaniu przygotowawczym (art. 159 k.p.k.).
- Niekiedy zażalenie służy jedynie niektórym stronom np. tylko oskarżycielowi na zarządzenie prezesa sądu o zwrocie aktu oskarżenia w celu usunięcia braków formalnych (art. 337 § 2 k.p.k.).

ZAŻALENIE

- **Inne osoby** poza stronami i w ogóle poza uczestnikami procesu **wskazane są w ustawie**, a ich uprawnienia do składania zażaleń wynikają ze związku ze sprawą, który powoduje, że postanowienie ich dotyczy.
- **Osoba lub instytucja**, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie ma prawo wnosić **zażalenie na bezczynności organów ścigania** (art. 306 § 3 k.p.k.).
- Osobom niebędącymi stronami w postępowaniu przygotowawczym służy **zażalenie na postanowienia naruszające ich prawa** (art. 302 § 1 k.p.k.) np. na postanowienie dotyczące **przeszukania i zatrzymania rzeczy** (art. 236 k.p.k.) lub na postanowienie o odebraniu przedmiotów stanowiących dowody rzeczowe (art. 323 § 2 k.p.k.).

ZAŻALENIE

➤ Zakres spraw zaskarżalnych zażaleniem (art. 459 k.p.k.)

1) postanowienia zamykające drogę do wydania wyroku, chyba że ustawa stanowi inaczej

- postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa lub o jego umorzeniu (art. 306 § 1 k.p.k.)

- postanowienie o umorzeniu postępowania wydane na posiedzeniu przed rozprawą (art. 339 § 3 pkt 1 i 2 k.p.k.)

ZAŻALENIE

2) postanowienia co do środka zabezpieczającego

- Chodzi o wszelkie postanowienia w tym przedmiocie, tj. postanowienia o zastosowaniu bądź o odmowie zastosowania tego środka.

- Kwestie dotyczące środków zabezpieczających są uregulowane w Rozdziale X k.k. Jeżeli sąd orzeka o środkach zabezpieczających w wyroku to **środkiem zaskarżenia jest apelacja** (art. 444 k.p.k.). W wypadkach natomiast decyzji o środkach zabezpieczających zawartych w postanowieniu jest ona zaskarzana zażaleniem.

ZAŻALENIE

3) inne postanowienia w wypadkach wskazanych w ustawie

- Zażalenia przysługują także na inne niż zamykające drogę do wydania wyroku i dotyczące środków zabezpieczających – postanowienia wskazane w ustawie np. w przedmiocie zawieszenia postępowania (art. 22 § 1 i § 2 k.p.k.); odmawiające przywrócenia terminu zawitego w trybie art. 126 § 1 i 2 k.p.k. (art. 126 § 3 k.p.k.); w przedmiocie środków zapobiegawczych określonych w Rozdziale 28; o zwrocie sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa i dochodzenia (art. 344a k.p.k.)

ZAŻALENIE

4) zarządzenia zamykające drogę do wydania wyroku, chyba że ustawa stanowi inaczej

- Zamykają drogę do wydania wyroku m.in. zarządzenia o odmowie przyjęcia wniosku o uzasadnienie wyroku (art. 422 § 3 k.p.k.) i o odmowie przyjęcia środka odwoławczego (art. 429 § 2 k.p.k.),

ZAŻALENIE

5) inne zarządzenia wskazane w ustawie

- Inne zarządzenia, które są zaskarżalne zażaleniem to m.in. zarządzenie o odmowie wyznaczenia obrońcy lub pełnomocnika (art. 81 § 1a i art. 88 k.p.k.), zarządzenie co do sprostowania omyłek w zarządzeniu (art. 105 § 4 k.p.k.), w przedmiocie kar porządkowych (art. 290 § 2 k.p.k.) i zarządzenie uzupełnienia braków formalnych aktu oskarżenia (art. 337 § 2 k.p.k.).

ZAŻALENIE

6) czynności lub zaniechania czynności w przypadkach wskazanych w ustawie

- Zażalenie na czynności jest przewidziane m.in. na czynność przeszukania (art. 236 k.p.k.), zatrzymania (art. 246 k.p.k.), oraz na brak wiadomości co do reakcji na zawiadomienie o przestępstwie (art. 306 § 3 k.p.k.).

ZAŻALENIE

- Zażalenie rozpatrywane jest na posiedzeniu.
- Z art. 464 § 1 k.p.k. wynika prawo stron oraz obrońców i pełnomocników do udziału w posiedzeniu sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie. Przysługuje ono w pięciu wypadkach:
 - 1) zażalenia na postanowienia kończące postępowanie;
 - 2) postanowienia w przedmiocie środka zapobiegawczego innego niż tymczasowe aresztowanie;
 - 3) postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia majątkowego;
 - 4) zażalenia na zatrzymanie;
 - 5) jeżeli strony oraz obrońcy i pełnomocnicy mają prawo do udziału w posiedzeniu sądu I instancji.

ZAŻALENIE

- W art. 464 § 1 k.p.k. nie jest uregulowana kwestia udziału stron i ich przedstawicieli procesowych w posiedzeniu sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania. Jest to luka celowa, gdyż kwestia ta została odrębnie unormowana w art. 249 § 5 k.p.k. Z przepisu tego wynika, że prawo do udziału w posiedzeniu zażaleniowym przysługuje tylko prokuratorowi i obrońcy i tylko w wypadku rozpoznania zażalenia na postanowienie o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania. Nie jest natomiast przewidziany udział tych podmiotów w przypadku rozpoznawania zażalenia na odmowę zastosowania lub przedłużenia tego środka zapobiegawczego, choć sąd odwoławczy może uwzględnić zażalenie i zastosować lub przedłużyć tymczasowe aresztowanie. Jednak wówczas na to postanowienie przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego (art. 426 § 2 k.p.k.). Wtedy to, w kolejnym posiedzeniu zażaleniowym, zgodnie z art. 249 § 5 k.p.k., ma prawo wziąć udział prokurator i obrońca, gdyż przedmiotem posiedzenia będzie zażalenie na postanowienie o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania. Natomiast gdy oskarżony nie ma obrońcy, może złożyć wniosek o jego wyznaczenie do udziału w posiedzeniu zażaleniowym.

ZAŻALENIE W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM

- art. 465 k.p.k.
- Zasadą jest, że na postanowienia prokuratora przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy (art. 465 § 2 k.p.k.). Wyjątek zaś od tej zasady przewiduje ustawa stanowiąc inaczej a więc, że organem uprawnionym do rozpoznania zażaleń jest prokurator.
- Właściwy do rozpoznawania zażaleń na postanowienia prokuratora jest sąd właściwy do rozpoznania sprawy w I instancji, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej (art. 465 § 2, art. 329 § 1 k.p.k.).
- Wyjątkowo sądem właściwym do rozpoznawania zażalenia jest sąd rejonowy miejsca zatrzymania lub prowadzenia postępowania (art. 246 § 2 k.p.k.), a sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego (art. 252 § 2 k.p.k.), na zarządzenie zatrzymania i przymusowego doprowadzenia świadka, biegłego tłumacza i specjalisty (art. 290 § 2 k.p.k.).

ZAŻALENIE W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM

- Prokurator bezpośrednio przełożony jest uprawniony do rozpoznawania zażaleń na postanowienia i zarządzenia naruszające prawa osób niebędących stronami oraz na inne czynności naruszające prawa stron i osób niebędących stronami (art. 302 k.p.k.).
- Prokurator sprawujący nadzór nad postępowaniem przygotowawczym rozpoznaje zażalenia na postanowienia organu nieprokuratorского prowadzącego postępowanie przygotowawcze (art. 465 § 3 k.p.k.).

SPRZECIW

- art. 506 k.p.k.
- art. 93a § 3 k.p.k.

SPRZECIW OD WYROKU NAKAZOWEGO

- Sprzeciw od wyroku nakazowego - szczególny środek zaskarżenia wywołujący zawsze skutek kasatoryjny, a zatem powodujący każdorazowo uchylenie wyroku nakazowego i konieczność rozpoznania sprawy na nowo przez sąd I instancji już w postępowaniu zwyczajnym.
- Cechy sprzeciwu od wyroku nakazowego:
 1. skargowość
 2. kasatoryjność
 3. brak dewolutywności

SPRZECIW OD WYROKU NAKAZOWEGO

- **skargowość** - kontrola wyroku jest dokonywana na wniosek uprawnionego podmiotu, nie zaś uruchamiana z urzędu
- **kasatoryjność** - wyraża się w utracie mocy obowiązującej przez zaskarżone orzeczenie już wskutek samego wniesienia sprzeciwu w przewidzianym terminie przez uprawniony podmiot
- **brak dewolutywności** - sprzeciw nie powoduje uruchomienia kontroli instancyjnej, gdyż wywołuje skutki w instancji, która wydała zaskarżony wyrok bez przenoszenia rozpatrzenia sprawy do sądu wyższego rzędu

SPRZECIW OD WYROKU NAKAZOWEGO

- Sprzeciw nie jest środkiem odwoławczym, lecz środkiem zaskarżenia i polega na tym, że strona niezadowolona z wyroku nie musi podnosić przeciwko niemu żadnych zarzutów. Sam fakt wniesienia sprzeciwu (który powinien odpowiadać warunkom pisma procesowego – art. 119 k.p.k.) powoduje, że wyrok nakazowy w całości traci moc, a sprawa podlega na nowo rozpoznaniu na zasadach ogólnych, w trybie zwyczajnym (art. 506 § 3 k.p.k.).
- Sprzeciw podlega jednak kontroli formalnej prezesa sądu, który odmawia przyjęcia sprzeciwu wniesionego po terminie lub przez osobę nieuprawnioną.

SPRZECIW OD WYROKU NAKAZOWEGO

- Termin do wniesienia sprzeciwu wynosi 7 dni od doręczenia stronie wyroku nakazowego. Jest to termin zawity.
- *art. 505 k.p.k. Odpis wyroku nakazowego doręcza się oskarżycielowi, a oskarżonemu i jego obrońcy - wraz z odpisem aktu oskarżenia. W każdym wypadku odpis tego wyroku doręcza się prokuratorowi. Wraz z odpisem wyroku doręczyć należy pouczenie przytaczające przepisy o prawie, terminie i sposobie wniesienia sprzeciwu oraz skutkach jego niewniesienia.*

SPRZECIW OD WYROKU NAKAZOWEGO

- Sprzeciw nie podlega badaniu pod kątem jego merytorycznej zasadności. Samo spełnienie wymogów formalnych wystarcza, by unicestwić dotychczasowy wyrok nakazowy, co rodzi konieczność wyznaczenia terminu rozprawy, na której sprawę rozpoznaje się od początku w postępowaniu zwyczajnym (tak jakby wcześniejsze rozpoznanie jej w postępowaniu nakazowym nie miało miejsca).
- W postępowaniu ponownym nie obowiązuje zakaz *reformationis in peius*. W związku z tym oskarżony ryzykuje, że skarżąc wyrok nakazowy, w nowym postępowaniu uruchamianym wskutek wniesienia sprzeciwu zostanie np. skazany na karę surowszą.

SPRZECIW OD POSTANOWIEŃ I ZARZĄDZEŃ REFERENDARZA SĄDOWEGO

► Art. 93a k.p.k.

§ 1. W wypadkach określonych w ustawie referendarz sądowy może wydawać postanowienia lub zarządzenia.

§ 2. Polecenia, które zgodnie z ustawą wydaje sąd, może wydawać także referendarz sądowy.

§ 3. Od postanowień i zarządzeń wydanych przez referendarza sądowego może być wniesiony sprzeciw. Sprzeciw przysługuje stronom, a także osobie, której postanowienie bezpośrednio dotyczy, chyba że ustawa stanowi inaczej. W razie wniesienia sprzeciwu postanowienie lub zarządzenie traci moc.

§ 4. Prezes sądu odmawia przyjęcia sprzeciwu, jeżeli został wniesiony po terminie lub przez osobę nieuprawnioną.

SPRZECIW OD POSTANOWIEŃ I ZARZĄDZEŃ REFERENDARZA SĄDOWEGO

- Od postanowień i zarządzeń referendarza sądowego może być wniesiony sprzeciw w **terminie 7 dni** (art. 460 k.p.k.) od daty ogłoszenia lub doręczenia. Przysługuje on - podobnie jak zażalenie - stronom i osobom, których decyzja referendarza sądowego bezpośrednio dotyczy. Ma on charakter kasatoryjny, a mianowicie w razie skutecznego wniesienia sprzeciwu postanowienie lub zarządzenie traci moc. Sprzeciw powinien spełniać tylko ogólne wymogi pisma procesowego, a jego kontrola ze strony prezesa sądu ograniczona jest do terminu jego wniesienia oraz uprawnień wnoszącego.

SPRZECIW OD POSTANOWIEŃ I ZARZĄDZEŃ REFERENDARZA SĄDOWEGO

- Sprzeciw nie jest objęty zakazem *reformationis in peius*, gdyż powoduje, że sprawa rozpatrywana jest od początku w wyniku wyeliminowania poprzedniego rozstrzygnięcia.
- Sprzeciw, który spełnia wymogi formalne, pociąga za sobą utratę mocy zaskarżonego tym środkiem postanowienia lub zarządzenia. Powoduje to, że uprawnienie do wydania danej decyzji przechodzi na sąd - w przypadku postanowień, lub na prezesa sądu (przewodniczącego wydziału, upoważnionego sędziego) - co do zarządzeń. Podmioty uprawnione nie są związane z treścią niebyłego już rozstrzygnięcia.

NASTĘPNE ZAJĘCIA

1. Dwuinstancyjność postępowania karnego.
2. Prawomocność materialna i formalna.
3. Środki zaskarżenia (zwyczajne i nadzwyczajne).
4. Środki odwoławcze.
5. Cechy środków odwoławczych.
6. Kierunek środka odwoławczego. *Gravamen*.
7. Zakaz *reformationis in peius* (zakaz bezpośredni i pośredni).
8. Zakres zaskarżenia. Domniemanie rozszerzonego zakresu zaskarżenia.
9. Zarzuty odwoławcze.
10. Wnioski odwoławcze.
11. Przyczyny odwoławcze. Względne i bezwzględne przyczyny odwoławcze.
12. Odmowa przyjęcia środka odwoławczego. Pozostawienie bez rozpoznania środka odwoławczego.
13. Cofnięcie środka odwoławczego.
14. Rodzaje rozstrzygnięć sądu odwoławczego. Rażąca niesprawiedliwość orzeczenia. *Gravamen commune*.
15. Apelacja i zażalenie - charakterystyka ogólna.

NASTĘPNE ZAJĘCIA

16. Apelacja. Legitymacja do wniesienia apelacji. Termin. Apelacja „wprost”.
17. Skład sądu na rozprawie apelacyjnej. Rozpoznawanie sprawy na posiedzeniu i na rozprawie.
18. Przebieg rozprawy apelacyjnej.
19. Postępowanie dowodowe na rozprawie apelacyjnej.
20. Wyrokowanie przez sąd odwoławczy.
21. Zażalenie. Legitymacja do wniesienia zażalenia. Termin. Wymogi formalne.
22. Zakres spraw zaskarżalnych zażaleniem.
23. Zażalenie w postępowaniu przygotowawczym.
24. Sprzeciw od wyroku nakazowego.
25. Sprzeciw od postanowień i zarządzeń referendarza sądowego.